

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**Viittomakielelle tulkattu teatteri – tulkkausta
seuraavan teatteriyleisön toiveita ja tarpeita**

Saara Moisio

Viittomakielentulkin koulutusohjelma (240 op)

04 / 2016

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Viittomakielentulkin koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Saara Moisio	Sivumäärä 44 ja 12 liitesivua
Työn nimi Viittomakielelle tulkattu teatteri – tulkkausta seuraavan teatteriyleisön toiveita ja tarpeita	
Ohjaava(t) opettaja(t) Zita Kóbor-Laitinen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Suomen Komediateatteri, Annika Grahn	
Tiivistelmä <p>Teatterin tulisi olla kaikille saavutettavaa ja kaikilla tulisi olla yhtäläinen mahdollisuus nauttia teatterista. Osa teattereista Suomessa on tarjonnut viittomakielelle tulkattuja näytöksiä, mutta ne ovat vielä yksittäisiä esityksiä suuren teatteritarjonnan seassa. Teattereilla on halua tehdä tarjonnastaan useammalle saavutettavaa, mutta teattereilla ei ole esimerkiksi viittomakielen tulkkauksesta tarpeeksi tietoa. Jotta viittomakielelle tulkattua teatteria pystyttäisiin kehittämään eteenpäin ja tarjontaa lisäämään, on tärkeä kuulla viittomakielistä teatteriyleisöä. Viittomakielelle tulkattua teatteria pitäisi tehdä etusijassa viittomakielentulkkausta seuraavalle teatteriyleisölle heidän toiveiden ja tarpeittensa mukaisesti.</p> <p>Tämä opinnäytetyö pyrki selvittämään mitä viittomakielentulkkausta seuraava teatteriyleisö haluaa ja tarvitsee teatteritulkkaukselta ja miten viittomakielentulkin läsnäolo vaikuttaa esitykseen ja mitä siinä tulee huomioida. Opinnäytetyön tilaajana toimi Suomen Komediateatteri. Tämä opinnäytetyö tarjoaa tilaajalle sekä muille teattereille tietoa viittomakielelle tulkattua teatterista ja siitä, mitä toiveita viittomakielisellä teatteriyleisöllä on. Myös viittomakielentulkit voivat hyötyä tästä työstä valmistautuessaan teatteritulkkaukseen.</p> <p>Tutkimus oli kvalitatiivinen, eli laadullinen. Tutkimusmenetelmiä oli kolme: Facebook-foorumi, jossa foorumin jäsenet saivat käydä vapaata keskustelua teatteritulkkauksesta, sähköinen kyselylomake ja koostettu yleisöpalautte Suomen Komediateatterin Uusioperh(s)e-näytelmän opiskelijatyönä toteutetusta viittomakielelle tulkattua esityksestä. Tutkimusaineistosta saaduista vastauksista koostin Suomen Komediateatterille pienen oppaan <i>Onnistunut viittomakielelle tulkattu teatteriesitys – ajatuksia viittomakieliseltä teatteriyleisöltä teattereille</i>, johon on koottu viittomakielisen teatteriyleisön ajatuksia teatteritulkkauksesta.</p>	
Asiasanat teatteri, tulkkaus, suomalainen viittomakieli, viittomakieliset, saavutettavuus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Sign Language Interpreting

ABSTRACT

Author Saara Moisio	Number of Pages 44 and 12 annex pages
Title Theatrical Sign Language Interpreting - The Wants and the Needs of Finnish Sign Language User Audience in Theatrical Performances	
Supervisor(s) Zita Kóbor-Laitinen	
Subscriber and/or Mentor Suomen Komediateatteri, Annika Grahn	
Abstract <p>Access to theater should be achievable for all and everyone should have an equal opportunity to enjoy theater. In Finland some of the theaters offer theatrical Sign Language interpreting on some occasions but there are still few interpreted performances among the great selection of theatrical performances. Theaters have a desire to make their programs more achievable for all. However, they might not have the necessary information and knowledge of Sign Language interpreting. In order to develop theatrical Sign Language interpreting and to increase the amount of interpreted theatrical performances it is important to receive feedback from the theater audience following the interpretation. Theatrical Sign Language interpreting should be done primarily according to the wishes and needs of the Sign Language users.</p> <p>The aim of this thesis is to examine the wants and the needs of Finnish Sign Language user audience in theatrical performances. The aim is also to examine the ways in which the presence of a Sign Language interpreter affects the theatrical performance. The subscriber of this thesis is Suomen Komediateatteri (The Finnish Comedy Theater). The thesis provides information about theatrical Sign Language interpretation for the subscriber and for other theaters as well. Sign Language interpreters preparing for theatrical interpretation can also benefit from the thesis.</p> <p>The thesis applies qualitative research method. There are three research methods: a Facebook forum, where the forum members were able to discuss freely about theatrical Sign Language interpreting, secondly an electronic survey and thirdly audience feedback from the Finnish Comedy Theater's performance called <i>Uusioperh(s)e</i>. The performance was interpreted as a student work. From the research material, I compiled a small guide to Finnish Comedy Theater. The guide is called <i>Onnistunut viittomakielelle tulkattu teatteriesitys – ajatuksia viittomakieliseltä teatteriyleisöltä teattereille (A Successful Interpreted Theatrical Performance – Feedback for the Theaters from Audience Who Follow the Sign Language Interpretation)</i>.</p>	
Keywords theater, interpreting, Finnish sign language, sign language users, accessibility	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TAVOITTEET	6
3 VIITTOMAKIELISET KIELI- JA KULTTUURIVÄHEMMISTÖNÄ	7
3.1 Viittomakieli ja kuurojen kulttuuri	7
3.2 Viittomakielisten yhteiskunnallinen ja kielipoliittinen asema Suomessa	9
4 TEATTERITULKKAUS	10
4.1 Valmistautuminen teatteritulkkaukseen	12
4.2 Tulkkaus	13
4.3 Sijoittuminen teatterissa	15
4.4 Muut järjestelyt	16
5 OPINNÄYTETYÖN AJANKOHTAISUUS	17
5.1 Teatterin saavutettavuus viittomakielen näkökulmasta	18
5.2 Aiemmin tehdyt opinnäytetyöt	20
6 AINEISTONKERUU JA VASTAUSTEN ANALYSOINTI	21
6.1 Tutkimusmenetelmät	21
6.4 Vastausten analysointi	24
7 TULOKSET	25
7.1 Facebook-foorumi	26
7.2 Sähköinen kyselylomake	28
7.3 Yleisöpalautteet	36
8 POHDINTA JA YHTEENVETO	37
LÄHTEET	41
LIITTEET	45

1 JOHDANTO

Lokakuussa 2015 Suomen Komedioteatteri, silloinen Komedioteatteri Arena, toteutti yhteistyössä Humanistisen ammattikorkeakoulun kanssa opiskelijatyönä tulkatun näytelmän Uusioperh(s)e. Tulkkasimme kolmen opiskelijakaverini kanssa viittomakielelle yhden Uusioperh(s)e-esityksen Aleksanterin teatterissa. Suomen Komedioteatterille tämä oli ensimmäinen kerta, kun he toteuttivat viittomakielelle tulkatun esityksen. Meidän tulkkien valmistautumiseen kuului käsikirjoitukseen tutustuminen, käännösratkaisujen pohtiminen, näytelmän katsominen ennakkoon, sekä kenraaliharjoitukset. Tämän lisäksi kävimme keskustelua ohjaaja Outi Mäenpään, käsikirjoittaja Kiti Kokkosen, sekä yhteyshenkilömme Suomen Komedioteatterin markkinointijohtaja Annika Grahnin kanssa. Keskustelimme muun muassa siitä, mitä viittomakielen tulkkaus on, kuinka se vaikuttaa esitykseen ja mitä tulkkauksessa tulee ottaa huomioon, niin tulkkien, yleisön kuin näytelmänkin näkökulmasta. Keskusteluissa selvisi, ettei näytelmän työryhmällä ollut juurikaan tietoa viittomakielestä tai teatteritulkkauksesta, mutta kiinnostus toteuttaa viittomakielelle tulkattua teatteria oli suuri.

Suomessa teatteritulkausta tehdään vielä melko vähän. Viime vuosina tulkkauksen määrä on kuitenkin ollut kasvussa. Viimeisen parin vuoden aikana viittomakielelle tulkattua teatteria on tarjonnut esimerkiksi Koko Teatteri, Suomen Komedioteatteri, Kansallisooppera, Nuu-teatteri, Turun Nuori Teatteri, Turun Kaupunginteatteri ja Musiikkiteatteri Kapsäkki. Teatterit ovat nykyään enemmän tietoisia saavutettavuudesta ja heillä on intressejä tehdä tarjonnastaan kaikille saavutettavaa. Saavutettavuudella tarkoitetaan kulttuurinäkökulmasta sitä, että kaikilla on mahdollisuus osallistua kulttuuritoimintaan ja, että kaikkia yleisöjä palvellaan yhtä hyvin (Kulttuuria kaikille – palvelu 2016). Jotta viittomakielelle tulkattua teatteria pystyttäisiin kehittämään oikeaan suuntaan, tulisi teattereiden tietää minkä vuoksi tulkkausta tarvitaan ja millaista on hyvä, sujuva teatteritulkkkaus viittomakielisen teatteriyleisön näkökulmasta.

Sain idean opinnäytetyölleni Suomen Komedioteatterin kanssa tehdyn yhteistyön aikana. Huomasin, kuinka paljon teatteri ja myös tulkit olisivat tarvinneet tietoa siitä, mitä juuri viittomakielinen teatteriyleisö haluaa. Miettiessämme tulkkien sijoittumista

teatterissa, tulkkien vaatetusta, käännösratkaisuja ja esimerkiksi tulkataanko musiikkia, heräsi monesti kysymys: mitä viittomakielinen teatteriyleisö toivoo? Koen, että on tärkeää kerätä tietoa viittomakieliseltä teatteriyleisöltä, koota se yhteen ja jakaa tieto teattereille. Viittomakielentulkit ja asiakaskunta ovat jo melko tietoisia teatteritulkkauksesta ja siitä millaista sen tulisi olla. On erityisen tärkeää, että myös teatterit saavat saman tiedon.

2 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TAVOITTEET

Tämä opinnäytetyö pyrkii vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Mitä viittomakielen tulkkausta seuraava katsoja haluaa ja tarvitsee teatteritulkkaukselta?
2. Miten viittomakielentulkin läsnäolo vaikuttaa esitykseen ja mitä siinä tulee huomioida?

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää mitä teatteritulkkausta seuraava viittomakielinen yleisö haluaa ja toivoo teatteritulkkaukselta ja jakaa tämä tieto teattereille. Myös esimerkiksi viittomakielentulkit voivat hyötyä tästä työstä teatteritulkkaukseen valmistautuessaan. Opinnäytetyön ohella syntynyt tuote on Suomen Komediateatterille tehty tiivis opas *nimeltä Onnistunut viittomakielelle tulkattu teatteriesitys – ajatuksia viittomakieliseltä teatteriyleisöltä teattereille* (LIITE 1). Oppaaseen on koottu tutkimukseen osallistuneen viittomakielisen teatteriyleisön ajatuksia teatteritulkkauksesta, mikä on heille tärkeää ja missä olisi vielä parannettavaa. Viittomakielelle tulkattua teatteria pitäisi tehdä etusijassa viittomakielentulkkausta seuraavalle teatteriyleisölle heidän toiveiden ja tarpeittensa mukaisesti.

3 VIITTOMAKIELISET KIELI- JA KULTTUURIVÄHEMMISTÖNÄ

Viittomakieliset muodostavat kieli- ja kulttuurivähemmistön, kuten esimerkiksi romanit ja saamelaiset. Viittomakieliseen yhteisöön voi kuulua niin kuuroja, huonokuuloisia kuin kuuleviakin. Heitä kaikkia yhdistää yhteinen kieli, viittomakieli. Suomessa on kaksi kansallista viittomakieltä, suomalainen viittomakieli ja suomenruotsalainen viittomakieli. Näiden lisäksi Suomessa käytetään myös muiden maiden viittomakieliä muun muassa maahanmuuton seurauksena. (Kuurojen Liitto 2016.) Kuuroja henkilöitä voidaan kutsua sekä kuuroiksi, että viittomakielisiksi. Näillä käsitteillä on kuitenkin sävyeronsa. Kuuro on käsitteenä neutraali, kun taas viittomakielinen korostaa viittomakielen merkitystä. Henkilö, joka on ensikielenään oppinut viittomakielen, voidaan määritellä viittomakieliseksi. Esimerkiksi viittomakieliseen perheeseen syntynyt kuuleva lapsi on myös viittomakielinen. Termi viittomakielinen korostaakin viittomakielen merkitystä, ei kuulon puutetta. Muita viittomakieliseen yhteisöön kuuluvia kuulevia henkilöitä voivat olla esimerkiksi viittomakielentulkki, viittomakielisen henkilön puoliso tai ystävä tai henkilö, joka käyttää päivittäin viittomakieltä esimerkiksi työssään. Näitä henkilöitä voidaan kutsua viittomakieltä käyttäviksi. Viittomakielisen ja viittomakieltä käyttävän merkitykset ovat kuitenkin osittain päällekkäisiä. Viittomakieliset arvioivat itse, että suomalaista viittomakieltä käyttäviä kuuroja ja huonokuuloisia on yhteensä noin 4000-5000 ja suomalaista viittomakieltä käyttäviä kuulevia noin 6000-9000. (Kuurojen liitto 2016; Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma 2010, 9-11.)

Opinnäytetyössäni käytän termiä viittomakielinen, sillä se korostaa kieli- ja kulttuurinäkökulmaa. Opinnäytetyössäni termi viittomakielinen kattaa myös kuulevat viittomakieliset henkilöt, esimerkiksi viittomakielisten kuurojen viittomakieltä käyttävät perheenjäsenet ja ystävät.

3.1 Viittomakieli ja kuurojen kulttuuri

Viittomakielisiä yhdistää viittomakielen lisäksi myös kulttuuri. Käsitteenä kuurojen kulttuuri on moniselitteinen. Se sisältää niin taiteen kuin yhteisön arvot ja

kokemuksetkin. Muun muassa Kuurojen Liiton toiminnanjohtaja Markku Jokinen on määritellyt kuurojen kulttuurin olevan "...prosessi, joka siirtää kuurojen kulttuurin sisältämät arvot, uskomukset, tavat ja käyttäytymismuodot sukupolvelta toiselle, ja se on myös erityinen symbolijärjestelmä, joka ohjaa käyttäytymistä ja selittää sekä rajoittaa ympäröivän todellisuuden esittämiä asioita" (Salmi & Laakso 2005, 382). MOT-sanakirja taas määrittää kulttuurin seuraavasti: "yhteisön t. koko ihmiskunnan henkisten ja aineellisten saavutusten kokonaisuus; sivistys" (MOT 2016). Vaikka kuurojen kulttuuri elää vahvasti kuurojen yhteisön sisällä, on tärkeää, että eri kulttuurien välillä olisi vuorovaikutusta ja kaikenlainen kulttuuritoiminta olisi kaikille saavutettavaa. Kulttuuri kuitenkin on koko ihmiskunnan sivistystä. Opinnäytetyössäni käsittelen ainoastaan kuurojen kulttuuria teatterin näkökulmasta.

Suomessa viittomakielisessä yhteisössä on nautittu taiteesta ja kulttuurista pitkään. Dokumentaatiota löytyy jo 1800-luvun lopulta alkaen. Myös teatteri on kuulunut vahvasti kulttuuritarjontaan. Kuurojen yhdistyksille perustettiin näytelmäkerhoja ja yhteisön sisällä on järjestetty esimerkiksi kulttuuripäiviä, jossa on kilpailtu muun muassa runonlausunnasta, kirjoituksesta, tanssista ja teatterista (Salmi ym. 2005, 368-381). Suomen ainoa viittomakielinen ammattiteatteri Teatteri Totti on toiminut jo yli 25 vuoden ajan ja he tuottavat viittomakielistä teatteria Suomessa (Teatteri Totti 2016).

Vaikka viittomakielisen yhteisön sisällä tarjotaan viittomakielistä kulttuuria, ei kulttuuritarjonta voi kuitenkaan rajoittua ainoastaan yhteisön sisälle. Tällöin kulttuurinen tasa-arvo ja saavutettavuus eivät toteudu. Mielestäni on hyvä muistaa, etteivät esimerkiksi viittomakielinen teatteri ja viittomakielelle tulkattu teatteri ole sama asia, eivätkä ne ne kilpaile keskenään. Valtaväestölle suunnattu teatteri on viittomakielisille ikään kuin ikkuna kuulevien maailmaan. Myös kuuleville avautuu jotain viittomakielisten maailmasta, kun viittomakielisille mahdollistetaan osallistuminen teatteriin. Mitä enemmän kahden eri kulttuurin kohtaamisille annetaan mahdollisuuksia ja näkyvyyttä, sitä paremmin ihmiset alkavat ymmärtämään toisiaan ja tulkattua teatteria voidaan kehittää parempaan suuntaan. (Gebron 2000, 1-3.)

Teatteri Totti on ottanut työssään huomioon kahden eri kulttuurin kohtaamisen. Teatteri Totin esityksistä suurin osa on puheelle tulkattuja, joten myös kuulevat

henkilöt, jotka eivät osaa viittomakieltä, voivat nauttia viittomakielisestä teatterista (Teatteri Totti, 2016). Myös valtaväestölle suunnattua teatteria tulisi kehittää samaan suuntaan, useammalle saavutettavaksi.

Opetusministeriön vuonna 2001 asettama Kulttuuria kaikille –työryhmä arvioi, ettei kuurojen oikeus hyvään kulttuurielämään toteudu tarpeeksi. Jotta kulttuurinen tasa-arvo toteutuisi, tulisi kaikille ihmisille tarjota mahdollisuus kulttuuripalvelujen vastaanottamiseen. Arvion mukaan saavutettavuus koetaan hankalaksi muun muassa kieli- ja kommunikaatiovaikeuksien vuoksi, ja viittomakieliset toivoivatkin muun muassa lisää tulkkauspalveluja. Opetusministeriön vuosiksi 2003-2005 perustettu Vammaiset ja kulttuuri –toimikunta hyväksyi Kuurojen Liiton näkemyksen, että viittomakieliset kulttuuripalvelujen käyttäjät tarvitsevat tulkkausta sekä viittomakielistä tiedotusta ja opastusta. (Salmi ym. 2005, 396.)

3.2 Viittomakielisten yhteiskunnallinen ja kielipoliittinen asema Suomessa

Suomessa viittomakielisten kielelliset ja kulttuuriset oikeudet on otettu huomioon esimerkiksi Suomen perustuslaissa. Myös laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta ja viittomakielilaki turvaavat osaltaan viittomakielisten oikeuksia omaan kieleensä ja kulttuuriinsa.

Vuonna 1995 viittomakieltä käyttävien oikeudet omaan kieleensä lisättiin Suomen perustuslakiin. Lain mukaan ”Viittomakieltä käyttävien sekä vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeudet turvataan lailla” (Suomen perustuslaki 731/1999, 17§). Perustuslain lisäksi jokaisessa hallinnonalan lainsäädännössä on kuitenkin omat tarkemmat säännöksensä. Viittomakielen tunnustaminen perustuslaissa on vahvistanut viittomakielisten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä ja tunnustamisen jälkeen termi viittomakielinen on yleistynyt viittomakielisen yhteisön sisällä. Perustuslain asettama velvoite viittomakieltä käyttävien kielellisten oikeuksien turvaamisesta ei kuitenkaan toteutunut riittävän hyvin, joten Kuurojen Liitto laati yhdessä Kotimaisien kielten tutkimuskeskuksen viittomakielen lautakunnan kanssa uuden Suomen viittomakielten kielipoliittisen ohjelman. Ohjelman tavoitteina on muun muassa tuoda esiin lainsäädännön puutteita, parantaa viittomakielten asemaa, vahvistaa viittoma-

kielisten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä ja kehittää viittomakielistä kulttuuria (Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma 2010, 5-6).

Vuonna 2010 voimaan tullut laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta turvaa viittomakielisten oikeuden osallistua yhteiskuntaan omalla kielellään. Lain mukaan tulkkauspalvelujen järjestämisestä vastaa Kansaneläkelaitos, ellei jokin muu laki edellytä viranomaisia järjestämään tulkkauspalveluja (Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 133/2010, 10§). Viittomakielilaki astui voimaan toukokuussa vuonna 2015. Tämä laki on suppea yleislaki, joka osaltaan vahvistaa viittomakielisten kielellisten oikeuksien toteutumista eri hallinnonaloilla. Laki myös lisää viranomaisten ja viittomakieltä käyttävien henkilöiden tietoisuutta viittomakielisistä kieli- ja kulttuuri-vähemmistönä (Viittomakielilaki, 359/2015). Viittomakielilaissa viittomakielisyyttä ei ole sidottu henkilön kuulon tasoon, vaan henkilö määrittellään viittomakieliseksi, jos hänen äidinkielenään on viittomakieli (Oikeusministeriö, 2016).

4 TEATTERITULKKAUS

Viittomakielentulkkia tarvitaan tilanteissa, joissa kaikki paikallaolijat eivät käytä samaa kieltä. Viittomakielentulkin tehtävänä on tulkata puolueettomasti viittomakieleltä puhutulle kielelle ja toisin päin. Viittomakieltä voidaan tulkata simultaanitulkkauksena, jolloin tulkkaus tapahtuu samaan aikaan kuin tulkattava puhuu tai viitto. Toisena mahdollisuutena on konsekutiivitulkkaus, jossa tulkkaukselle jätetään taukoja puheen tai viittomisen väliin. Viittomakielen tulkkauksessa simultaanitulkkaus on kuitenkin huomattavasti yleisempää. Simultaanitulkkaus mahdollistaa myös sujuvan teatteritulkkauksen, sillä näytelmä ja tulkkaus voivat kulkea eteenpäin samaa tahtia. Viittomakielentulkki noudattaa ammattietiikkaa ja –säännöstöä kaikissa työtilantessa. Tulkki on myös vaitilovelvollinen, eli kaikki tulkkauksen ja valmistautumisen aikana tietoon tullut on pidettävä salassa. (Suomen viittomakielentulkit ry 2016a.) Nämä kaikki pätevät myös teatteritulkkauksessa.

Suomessa viittomakielen tulkkausta voi tilata Kelalta tai suoraan palvelua tarjoavilta yrityksiltä. Myös teatteritulkkausta voidaan järjestää kahdella eri tavalla. Yksityiset tahot, esimerkiksi teatterit, voivat itse ottaa yhteyttä viittomakielentulkkausta tarjoavaan tulkkausalan yritykseen ja jättää tilauksen. Toinen vaihtoehto on, että tulkkaus päätöksen saanut henkilö tilaa Kelan tulkkivälityskeskuksesta itselleen tulkin teatteriin (Suomen Viittomakielentulkit ry 2016b). Suomen Teatterit ry ja Kulttuurikaikille – palvelu (2012, 6-7, 17-20) toteuttivat kartoituksen teattereiden esteettömyydestä vuonna 2012. Kyselyssä teattereilta kysyttiin muun muassa onko heidän esityksiinsä mahdollisuutta saada viittomakielen tulkkausta, kuvailutulkkausta tai kirjoitustulkkausta. Kysely lähetettiin yhteensä 84 ammattiteatterille ja siihen vastasi yhteensä 51 teatteria. Vastanneista 35% vastasi, että heidän esityksiinsä on mahdollista saada viittomakielen tulkkausta. Teattereista suurin osa, 61% vastasi, ettei mahdollisuutta minkäänlaiseen tulkkaukseen ole. Jo tämä mielestäni kertoo, ettei teattereilla välttämättä ole tietoa ja uskallusta toteuttaa viittomakielelle tulkattua teatteria. Kyselystä myös selviää, ettei kyselyyn vastanneilla teattereilla ole juurikaan tietoa tulkkauksesta ja viittomakielentulkin tilaamisesta. Teattereista 69% (48:sta vastaajasta) vastasi, ettei viittomakielentulkin hankkimiseen liittyvät käytännöt ole teatterille tuttuja. Kyselyssä myös ilmeni, ettei tulkattuja esityksiä järjestetä säännöllisesti, vaan tulkattut esitykset ovat yksittäistapauksia. Kolme teattereista vastasi järjestävänsä tulkattuja esityksiä useita kertoja vuodessa. Vastauksissa ei kuitenkaan eritelty millaisesta tulkkauksesta on kyse. Kaksi näistä kolmesta teatterista kuitenkin tarkensi, että teatteri ei ole itse järjestänyt tulkkausta, vaan asiakkaat ovat järjestäneet tulkkauksen itse. (Suomen Teatterit ry & Kulttuurikaikille -palvelu 2012, 6-7, 17-20.)

Teatteritulkkauksen tarpeellisuudesta ollaan montaa mieltä, niin tulkkien kuin asiakaskunnankin mielestä. Ääripäässä on ajatus siitä, että teatteritulkkaus on todella tarpeellista ja se edistää saavutettavuutta sekä tasa-arvoa. Toisessa ääripäässä on ajatus, että teatteritulkkaus on turhaa, sillä saavutettavuus jää joka tapauksessa rajalliseksi, sillä kaiken teatteritaiteen tulkaamiseen ei ole resursseja. Myös tulkit ovat jakautuneet kahteen. Toiset pitävät teatteritulkkauksesta ja toiset eivät halua tehdä sitä lainkaan. (Gebron 2000,1; Enqvist 2011, 1.) Kun teatteritulkkausta aletaan tehdä, täytyy tekijöiksi saada siitä kiinnostuneita henkilöitä.

Mielestäni se, kuinka hyvin tulkit ovat valmistautuneet tulkkaukseen ja kuinka hyvin he suoriutuvat työtehtävästään, vaikuttaa suoraan viittomakielisen teatteriyleisön tyytyväisyyteen. Tulkkien työ vaatii kuitenkin resursseja, aikaa ja rahaa, ja aina näitä ei ole tarjota riittävästi. Jotta tulkit pystyvät suoriutumaan tulkkauksesta mahdollisimman hyvin, on myös teatterin annettava panoksensa. Ilman tulkkausta teatteriesitys ei esityskielen vuoksi välttämättä avaudu viittomakieliselle yleisölle. Sama voi kuitenkin myös tapahtua jos tulkkaus ei toimi hyvin. Mielestäni tulkeilla on siis suuri vastuu viittomakielisen teatteriyleisön teatterielämyksestä. Tulkit eivät kuitenkaan voi tehdä kaikkea työtä itse, vaan heidän on tehtävä yhteistyötä teatterin kanssa, jotta kaikki osa-alueet saataisiin toimimaan hyvin.

4.1 Valmistautuminen teatteritulkkaukseen

Teatteriesitykset ovat useimmiten käsikirjoitettuja ja kohtaukset tarkoin suunniteltuja. Tämä antaa tulkit mahdollisuuden valmistautua tulkkaukseen etukäteen. Valmistautuminen alkaa käsikirjoituksen lukemisella. On hyvä muistaa, ettei näytelmä ole tarkoitettu ainoastaan luettavaksi, vaan se on esityksen yksi lähtökohta. Näytelmä on paljon muutakin kuin kirjoitettu teksti. Näytelmään vaikuttavat esimerkiksi näyttelijäntyö, ohjaus, lavastus, puvustus ja äänisuunnittelu. (Enqvist, 2011.) Jotta tulkit saisivat hyvän kokonaiskuvan näytelmästä ja pääsisivät syvemmälle näytelmän luonteeseen, tulisi tulkkien tehdä yhteistyötä teatterin kanssa ja keskustella esimerkiksi ohjaajan ja käsikirjoittajan kanssa näytelmästä jos tähän on mahdollisuus. Tämän lisäksi tulkit voivat myös kertoa teatterille viittomakielentulkin työstä, sillä teatterin toimijoilla ei välttämättä ole siitä tietoa. Esimerkiksi opiskelijatyönä tulkatun Uusioperh(s)e –näytelmän harjoituksissa syksyllä 2015 keskustelimme viittomakielestä ja tulkkauksesta Suomen KomEDIATEATTERIN työntekijöiden kanssa. Enqvist (2011) sanoo, että on myös hyvä, jos tulkit pääsevät useamman kerran seuraamaan esityksen harjoituksia tai jo ensi-iltansa saaneen esityksen näytöksiä. Tämä olisi tietenkin ideaalinen tilanne, mutta harjoitusten seuraamiselle ei välttämättä aina ole esimerkiksi aikaa, sillä tulkkitilaukset tulevat viittomakielentulkeille usein melko myöhäisessä vaiheessa.

Tulkkien on myös mietittävä etukäteen erilaisia kielellisiä ja kulttuurillisia käännösratkaisuja. Esimerkiksi kaikki kielellä leikkely, sanonnat tai vitsit eivät aina käänny suoraan kieleltä toiselle tai avaudu suoraan kulttuurilta toiselle. Olisi hyvä, että tulkeilla olisi natiivi viittomakielinen kielikonsultti, joka auttaisi kielen kanssa ja antaisi vaihtoehtoisia tapoja ilmaista asioita viittomakielellä (Kvarme, Navelsaker, & Stadshaug 2002, 34). Jotta tulkkaus olisi mahdollisimman sujuvaa ja se välittäisi juuri sen mitä esityksellä halutaan sanoa, tulisi tulkin tietää mitkä asiat näytelmässä ovat tärkeitä näytelmän juonen tai sanoman kannalta. Yhteistyö teatterin ja esimerkiksi näytelmän ohjaajan kanssa voi olla tarpeen.

4.2 Tulkkaus

Tulkkien tehtävänä on välittää viittomakieliselle yleisölle näyttämöllä tapahtuva kielellinen ja auditiivinen informaatio. Tulkkien täytyy välittää myös näyttelijöiden ja yleisön välistä vuorovaikutusta. Yleisölle on annettava aikaa seurata näyttämön tapahtumia. Rocks (2012, 73-80) havainnoi Englannissa vuonna 2006 näkemiään englantilaiselle viittomakielelle tulkattuja näytelmiä, ja havaitsi, että tulkit usein pyrkivät tulkaamaan kaiken dialogin, jolloin katsojalle ei jää aikaa seurata mitä näyttämöllä tapahtuu. Rocks myös havaitsi, että roolihenkilöiden dialogeissa, tulkkien viittominen vei kauemmin aikaa, kuin roolihenkilön puheenvuoro. Kun näyttämöllä puhuja vaihtui, tulkki tulkkasi vielä edellisen henkilön puheenvuoroa. Tällöin viittomakieliselle katsojalle ei jäänyt puheenvuorojen välissä ollenkaan aikaa katsoa näyttämölle. Tulkkien täytyy osata rytmittää tulkkausta niin, että tulkkauksen väliin jää taukoja, jolloin katsojalla on rauhassa aikaa katsoa näyttämölle. Jotta tulkit pystyvät rytmittämään tulkkeensa oikein, on heidän tutustuttava etukäteen näytelmään ja tehtävä etukäteisvalmisteluja.

Tulkkien täytyy myös miettiä mitkä asiat ovat sellaisia, jotka viittomakielinen yleisö näkee suoraan lavalta, eikä niitä näin ollen tarvitse tulkata. Tällaisia asioita voivat olla esimerkiksi tunnetiloihin liittyvät asiat, jotka näkee suoraan näyttelijän olemuksesta tai ilmeistä. Gebron (2000, 21) kertoo esimerkin tulkattusta näytelmästä joka alkaa täydestä pimeydestä. Ainoa valo, joka syttyy on näyttelijän sytyttämä tulitikku, jota

hän pitää kasvojensa lähettyvillä. Näyttelijä sanoo ”Hei” muutaman kerran ja kysyy ”Onko täällä ketään?”. Tulkki teki valinnan, eikä tulkannut mitään, sillä näyttelijän olemus ja ilmeet kertoivat kaiken. Tässä tilanteessa tulkin laittaminen valoon, olisi ollut turhaa ja häirinnyt tunnelmaa. Se, että tulkki ei tulkannut mitään, antoi koko yleisölle mahdollisuuden tuntea kohtauksen tunnelma.

Tulkit tulkkavat puhutun kielen lisäksi myös äänimaailmaa. Voisi ajatella, että viittomakieliselle yleisölle ei tarvitse tulkata äänimaailmaa, sillä äänimaailma ei ole vahvasti mukana viittomakielisten elämässä. Samaa aihetta pohtivat Gerkman ja Yrttiaho (2016) opinnäytetyössään *Kokoperheen elokuvan tulkkkaus – Mitä asiakas arvostaa*. Teatterissa kuitenkin musiikilla ja muilla äänillä voi olla näytelmän kannalta merkittävä rooli. Musiikki saattaa muuttaa esimerkiksi kohtauksen tunnelmaa merkittäväällä tavalla. Tämä on ollenainen osa esitystä ja näin ollen tulee tulkata. Tulkkien tulee arvioida mitkä äänimaailman asiat ovat olennaisia tulkata ja mitkä eivät. Jos esityksessä soi esimerkiksi saksofonisoolo, voi tulkki tehdä valinnan ikään kuin ”soittaa” hetken näkymätönsä saksofonia musiikin tahtiin tai tulkata lyhyesti, että nyt soi musiikkia, erittelemättä enempää mikä soitin on kyseessä (Humphrey & Alcorn 2007, 364-365). Tulkin tulee arvioida kuinka olennainen osa saksofonisoolo on esitystä ja antaako se yleisölle jotain lisäinformaatiota. Myös jos näyttämöllä tapahtuu muuta ei-kielellistä saksofonisoolon aikana, voi tulkkkaus viedä tulkkausta seuraavan yleisön huomion näyttämöltä pois, jolloin jotain olennaista voi mennä heiltä ohi.

Vaikka tulkit osaisivat näytelmän ulkoa ja olisivat miettineet tarkoin käännösratkaisuja, on kuitenkin muistettava että näytelmä elää kokoajan ja esityksen aikana voi tapahtua asioita eri tavalla, mitä käsikirjoituksessa ja harjoituksissa. Mitä useammin tulkki on nähnyt esityksen, sitä varmemmin ja nopeammin hän pystyy reagoimaan tapahtuviin muutoksiin tulkkauksen aikana (Enqvist 2011). Se, että tulkeilla on mielenkiintoa teatteria ja esiintymistä kohtaan on eduksi, sillä teatteritulkkauksessa eläytyminen ja esiintymistaidot korostuvat ja auttavat tulkkauksessa (Gebron 2000, 5). Tulkin tulee heittäytyä ja eläytyä näytelmään, kuitenkin rikkomatta tulkin ja näyttelijän roolin rajaa.

4.3 Sijoittuminen teatterissa

Teatterissa se, mitä tapahtuu näyttämöllä on usein pääpainossa. On tärkeää, että tulkkausta seuraava yleisö pystyy seuraamaan näyttämön tapahtumia tulkkauksesta huolimatta. Yksi tähän vaikuttava asia on tulkkien sijainti teatterissa. Tulkkien tulee olla sijoittuneena sopivaan paikkaan suhteessa näyttämöön ja tulkkausta seuraavaan yleisöön (Gebron 2000, 19). Tulkkien on oltava sijoittuneena niin, ettei katsojalla mene voimia päänsä ja katsettaan kääntämiseen tulkkauksen ja näyttämön välillä. Mitä lähempänä tulkit ovat näyttämöä ja näyttelijöitä, sitä vaivattomampi viittomakielen tulkkausta seuraavan katsojan on seurata näyttämön tapahtumia ja tulkkausta. Mitä lähempänä tulkit kuitenkin ovat näyttelijöitä, sitä enemmän heistä tulee osa näytelmää. Tulkkien sijainnilla on suuri merkitys tulkatun näytöksen sujuvuudella.

Yleisin paikka, johon tulkit ovat sijoittuneena on aivan näyttämön reunalla tai sen vieressä. Jos näyttämö on korotettu, tulkit voivat olla myös sijoittuneena heti näyttämön eteen, niin sanotusti sen alle. Kolmas ja ehkä kaikista harvinaisin ja haastavin vaihtoehto on varjotulkkaus. Varjotulkkaus tarkoittaa sitä, että tulkki seuraa näyttelijää, ja on ikään kuin näyttelijän varjo. Varjotulkkaus on siitä haastavaa, että tulkista tulee osa näytelmää, ikään kuin näyttelijän toinen persoona. Varjotulkkaus vaatii sen, että tulkkien tulee olla mukana useissa harjoituksissa ja oppia kaikki mitä näyttämöllä tapahtuu esityksen aikana, näyttelijöiden liikkeistä lähtien. (Gebron 2000, 19-26; Humphrey ym. 2007, 365-368.)

Vuonna 2009 pidetyssä, Kulttuurista kaikille –palvelun ja Kansallisteatterin järjestämässä seminaarissa varjotulkkaus herätti keskustelua kun Kuurojen Liiton silloinen kulttuurituottaja Netta Keski-Levijoki kertoi seminaariyleisölle varjotulkkauksesta. Keskustelussa päädyttiin siihen, että varjotulkkaus vaatii paljon harjoittelua ja se on pitkäaikainen projekti. Seminaarissa mukana olleen ohjaajan mielestä varjotulkkaus toimisi hyvin, jos esitys olisi suunniteltu alusta asti varjotulkattuna, niin että varjotulkkaus olisi esityksen lähtökohta. Tämä vaatii tiivistä yhteistyötä teatterin ja tulkkien välillä (Kähkönen 2009).

Tulkin ei aina tarvitse olla sijoittuneena näyttämölle tai sen viereen. Joskus tulkki saattaa myös olla yleisön puolella katsomossa, tulkkausta seuraavan yleisön edessä.

Näin saattaa olla, jos viittomakielinen henkilö on itse tilannut tulkin esitykseen. Tulkkien sijaintiin vaikuttaa aina myös teatterin koko ja näytelmän luonne. Kaikissa tilanteissa toimivaa mallia ei ole. Tärkeää on, että yleisön on helppo seurata tulkkeja ja tulkeilla on tilaa tulkata. Tulkit voivat istua tai seisoa tulkatessaan. Tässäkään ei ole oikeaa vaihtoehtoa, vaan tilanne määrittää kumpi vaihtoehto on parempi. Jos näytelmä on todella pitkä, voi istuminen jakkaralla olla jaksamisen kannalta hyvä (Gebron 2000, 83). Jos tulkki istuu, on kuitenkin otettava huomioon, tulkin näkyvyys ja esimerkiksi se onko tuolissa käsinoja. Käsinojat voivat haitata tulkin käsien liikkeitä (Linnapuomi & Paqvalén & Salovaara & Turpeinen 2014, 14). Teatterin koko ja tulkkien sijainti vaikuttavat myös tulkkaukseen ja kieleen. Nämä huomioiden tulkkien on sopeutettava esimerkiksi käsien ja vartalon liikkeet, eleet ja ilmeet oikean kokoisiksi ja vahvuiseksi. Tärkeintä on, että viittomakielinen yleisö näkee tulkkauksen. Teatterin ollessa suuri tulee liikkeiden, eleiden ja ilmeiden oltava myös suuria ja selkeitä, jotta ne näkyvät yleisöön.

4.4 Muut järjestelyt

Sen lisäksi, että tulkit ovat sijoittuneena teatterissa viittomakielisen yleisön näkökulmasta hyvään paikkaan ja näkyvyys on hyvä, tulee huomiota kiinnittää myös tulkkien puvustukseen, maskeeraukseen ja valaistukseen. Nämä kaikki yhdessä vaikuttavat tulkkauksen näkyvyyteen ja helppoon seuraamiseen. Tulkkien on oltava hyvin valaistuja, jotta heidät näkee hyvin. Valaistus ei saa häikäistä tulkkeja, eikä yleisöä. Valaistus ei myöskään saa viedä huomiota pois näyttämöltä. Tulkkien käsien pitää erottua tulkkien vaatetuksesta ja taustasta, jonka edessä tulkit tulkkavat. Monesti tulkkien vaatetus on musta, mutta myös moni muu tummanpuhuva väri sopii hyvin teatteritulkkaukseen. Tärkeää on, etteivät kädet huku taustaan tai vaatetukseen. Tulkkien vaatetuksessa kannattaa välttää värejä, jotka ovat lähellä tulkin ihon sävyä. Myös kiiltäviä ja heijastavia materiaaleja, sekä kuvioita vaatetuksessa kannattaa välttää. Vaatteissa on myös oltava helppo liikkua. Yhteistyössä näytelmän ohjaajan ja puvustajan kanssa, tulkit voivat päättää millainen puvustus näytelmään sopii. Teatterin puvustajat eivät kuitenkaan välttämättä ole tietoisia siitä, millainen vaatetus on viittomakielentulkille hyvä. Tulkki voi itse asiantuntijana ehdottaa erilaisia vaihtoehtoja puvustukseen. (Gebron 2000, 73-75.) Teatterissa käytetään teatterimaskia, sillä valaistus

teatterissa voi olla vahva. Vahvassa valaistuksessa myös tulkit tulee maskeerata. Maskeerauksessa tulee huomioida tulkkien ilmeiden näkyvyys. Etenkin kulmat ja huulet tulee olla selkeästi maskeerattu, jotta mahdollisesti kaukana istuvat katsojat pystyvät erottamaan tulkkien ilmeet (Humbrey ym 2007, 369-370).

Tulkatessa tulkit hyötyvät, jos he pystyvät välillä myös itse katsomaan lavalle. Tällöin tulkit voivat varmistaa esimerkiksi kuka on puheenvuorossa, jos ääntä on vaikea tunnistaa. Tulkkien sijaintia teatterissa on myös hyvä miettiä tästä näkökulmasta. Tulkkien tulisi olla sijoittuneena niin, että he pystyvät huomaamattomasti katsomaan näyttämölle, jos siihen on tarvetta (Gebron 2000, 73-87). Näyttämölle katsominen voi kuitenkin olla mahdotonta. Tässä voisi olla avuksi erilaiset tekniset ratkaisut, esimerkiksi näyttö, josta näkee tulkkauksen aikana näytelmän kulun. Näkemisen lisäksi tulkkien tulee myös kuulla hyvin mitä näyttämöllä puhutaan. Jos tulkeilla on vaikeuksia kuulla, voidaan tulkeille järjestää oma äänentoisto. Näistä ja kaikista muista etukäteen valmisteltavista asioista on keskusteltava hyvissä ajoin ennen esitystä näytelmän ohjaajan, puvustajan, maskeeraajan ja tekniikasta vastaavan henkilökunnan kanssa (Gebron 2000, 73-87).

5 OPINNÄYTETYÖN AJANKOHTAISUUS

Saavutettavuus aiheena on mielestäni aina ajankohtainen. Kulttuuria kaikille – sivustolle on koottu kattavasti tietoa kulttuuripalveluiden saavutettavuudesta, sekä kulttuuripalvelujen saatavuutta käsitteleviä raportteja, tutkimuksia ja artikkeleja (Kulttuuria Kaikille –palvelu 2016). Osa näistä käsittelee teatterin saavutettavuutta ja teatteritulkausta Suomessa. Näistä raporteista, tutkimuksista ja artikkeleista enemmistössä saavutettavuutta on lähestytty teattereiden tai tulkkien näkökulmasta. Kyselyissä ja kartoituksissa, joissa kohderyhmänä on kulttuuripalvelujen käyttäjät, viittomakieliset ovat osana suurempaa kokonaisuutta yhtenä vastaajaryhmänä. Esimerkiksi kyselyä, joka on rajattu koskemaan ainoastaan teatteritulkausta viittomakielisen teatteriryöleisön näkökulmasta, ei ole aikaisemmin tehty.

5.1 Teatterin saavutettavuus viittomakielen näkökulmasta

Kulttuuri- ja teatterielämykset kuuluvat kaikille ja niiden tulisi olla saavutettavia. Saavutettavuudella tässä tarkoitetaan, että kaikilla on mahdollisuus tasavertaisesti osallistua kulttuuritoimintaan ja kokea kulttuurielämyksiä (Kulttuuria kaikille –palvelu 2016). YK:n yleismaailmallisessa ihmisoikeusjulistuksessa artiklassa 27 sanotaan, että ”jokaisella on oikeus vapaasti osallistua yhteiskunnan sivistyselämään, nauttia taiteista sekä päästä osalliseksi tieteen edistyksen mukanaan tuomista eduista” (YK:n yleismaailmallinen julistus, 1948). Myös YK:n yleissopimuksessa vammaisten ihmisten oikeuksista, artiklassa 30 määritellään, että vammaisella henkilöllä on oikeus osallistua yhdenvertaisesti muiden kanssa kulttuurielämään, ja että heillä on oikeus seurata televisio-ohjelmia, elokuvia, teatteria ja muuta kulttuuritoimintaa saavutettavassa muodossa (YK:n yleissopimus vammaisten ihmisten oikeuksista, 63-65).

Saavutettavuutta voidaan tarkastella esimerkiksi sosiaalisen ja kulttuurisen saavutettavuuden näkökulmasta. Tällöin asiaa lähestytään esimerkiksi eri kulttuuritaustojen ja alakulttuurien huomioimisella. Viestinnän saavutettavuuden näkökulmasta, huomioidaan esimerkiksi eri kielivaihtoehtoja (Kulttuuria kaikille –palvelu 2016). Monesti kulttuurin tarjoajat tietävät, että heidän palveluidensa tulisi olla saavutettavia ja he haluavat edistää palveluidensa saavutettavuutta, mutta keinoja sen edistämiseksi ei välttämättä tiedonpuutteen vuoksi ole. Vuonna 2012 tehdyn teattereiden esteettömyyskartoituksen perusteella voidaan sanoa, että viittomakielelle tulkattuun teatteriin suhtaudutaan positiivisesti ja saavutettavuuden kehittäminen koetaan kannattavana. Tietoa viittomakielestä, tulkkauksesta ja saavutettavuuteen liittyvistä kysymyksistä kuitenkin tarvitaan lisää. (Piirainen & Rytönen 2009, 45; Suomen Teatterit ry & Kulttuuria kaikille -palvelu 2012.) Kulttuurin tarjoajien onkin tärkeä olla avoimia ja kuulla kohdeyleisöä.

Myös kohdeyleisön mielestä saavutettavuudessa on parannettavaa. Kulttuuria kaikille -palvelu toteutti vuonna 2011 kyselyn vammaisten henkilöiden taide- ja kulttuuripalveluiden käytöstä. Kyselytutkimus ja yksittäisten henkilöiden haastattelut suunnattiin eri vammaisjärjestöjen jäsenille. Kyselyä välitettiin 14:sta eri vammaisjärjestön

kautta. Näihin kuuluivat muun muassa Kuurojen Liitto, Kuurosokeat ry ja Kuuloliitto. Näiden kolmen järjestön välityksellä saatiin lähes neljäsosa kaikista 85:stä kyselyvastauksesta. Luku ei ole täysin tarkka, sillä 15 vastaajaa 85:stä ei ilmoittanut minkä vammaisjärjestön kautta he olivat saaneet kyselyn. Kyselyvastauksista kävi ilmi, että teatteripalvelut ovat erittäin suosittuja, mutta niiden saavutettavuudessa on paljon kehitettävää. Etenkin kuulovammaiset vastaajat olivat tätä mieltä. Heidän vastauksistaan ilmeni, että he kaipaavat enemmän palvelumuotoja, jotka edesauttavat esityksen ymmärtämistä. Näitä olivat esimerkiksi tekstitys, kirjoitustulkkaus ja viittomakielentulkkaus. Myös mimiikkaan perustuvia näytelmiä toivottiin, sillä niissä kuuloaistin merkitys ei ole keskeinen. (Kähkönen 2011; Kähkönen 2012, 7-8.)

Suomen Teatterit ry toteutti yhteistyössä Kulttuurilla kaikille –palvelun kanssa kyselyn teattereille vuonna 2012. Kyselyssä selvitettiin kuinka esteettömyys on huomioitu teattereissa. Tämän kartoituksen pohjalta tehtiin Teatteria kaikille! -saavutettavuusopas teattereille. Oppaassa esteettömyyttä tarkastellaan muun muassa ympäristön fyysisen esteettömyyden, viestinnän ja kommunikaation näkökulmasta. Oppaan yksi osio käsittelee viittomakielen tulkkauksen järjestämistä teatteriesitykseen. Tähän osioon on koottu lista asioita, joita teatterin suositellaan miettivän ennen viittomakielelle tulkatun esityksen toteuttamista. Näitä asioita ovat etukäteisjärjestelyt, tulkin työskentelytila, esityksistä tiedottaminen ja erinäiset kulut. Yhtenä tärkeänä asiana on kirjattu yhteyden luominen viittomakielisen tulkkauksen käyttäjiin. Myös yhteistyö tulkkiin ja teatterin välillä listattiin tärkeäksi. Listauksessa on myös asioita, jotka vaikuttavat suoraan tulkkausta seuraavaan yleisöön. Oppaassa muun muassa suositellaan sijoittamaan tulkit niin, että tulkkausta seuraava yleisö pystyy seuraamaan sekä tulkkausta että esitystä sujuvasti samaan aikaan. Teatteria suositellaan myös varaamaan teatterisalista tulkkausta seuraaville katsojille paikkoja. (Linnapuomi ym. 2014, 13-14.) Kaikki oppaassa listatut asiat ovat tärkeitä. Oppaassa ei kuitenkaan oteta kantaa siihen millaisia toiveita viittomakielisellä teatteriyleisöllä on esimerkiksi tulkkiin näyttämölle sijoittuminen tai oman paikkavalinnan suhteen.

5.2 Aiemmin tehdyt opinnäytetyöt

Suurin osa viimeisen viiden vuoden aikana tehdyistä opinnäytetöistä, jotka käsittelevät teatteritulkkausta, käsittelevät sitä tulkin tai teatterin näkökulmasta. Viittomakielentulkkausta seuraavan teatteriyleisön näkökulmaan paneutuvia opinnäytetöitä ei ole paljoa, eikä kyselyitä viittomakieliselle teatteriyleisölle ole juurikaan tehty. Vuonna 2010 tehdyssä opinnäytetyössä *Baal: teatteritulkkaus viittomakielisen kuuron katsojan silmin*, on toteutettu kysely liittyen yleisön mielipiteisiin viittomakielelle tulkatusta näytelmästä Baal. Kyselyyn on vastannut kolme henkilöä ja vastaukset rajoittuvat ainoastaan kyseiseen näytelmään ja sen tulkkaukseen. Martta Riimalan ja Venla Vihersaaren opinnäytetyö on puolestaan tapaustutkimus suomalaiselle viittomakielelle tulkatusta stand up –esityksestä. Molemmissa opinnäytetöissä kävi ilmi, että viittomakielisen yleisön mielestä tulkin valmistautumisella sekä esiintyjän ja tulkin yhteistyöllä on merkitystä onnistuneeseen tulkkaukseen. Myös tulkin kielitaito ja eläytyminen esitykseen koettiin tärkeiksi. (Haapajoki 2010; Riimala & Vihersaari 2015.)

Hanna Holopainen ja Anni Saviniemi ovat selvittäneet opinnäytetyössään *Kielellinen saavutettavuus HELsign - viittomakielisen kulttuurin tapahtumassa*, kuinka järjestetään tulkattu avoin kulttuuritapahtuma sekä kuuleville että kuuroille ja mitä suunnittelussa tulee huomioida. Opinnäytetyössään he toteavat, että kulttuuriharrastukset ovat viittomakielisessä yhteisössä suosittuja. Holopainen ja Saviniemi esittävätkin mahdollisena jatkotutkimusaiheena kysymyksen, kuinka kulttuuripalvelujen saavutettavuutta voisi parantaa viittomakielisten näkökulmasta. (Holopainen & Saviniemi, 2015.) On siis selvää, että viittomakielisten kulttuuripalveluiden käyttäjien mielipiteitä olisi tärkeä kuulla.

Tässä opinnäytetyössä luodaan yhteys nimenomaan viittomakieliseen teatteriyleisöön ja paneudutaan heidän näkökulmaansa ja tarpeisiinsa liittyen viittomakieliseen teatteritulkkaukseen.

6 AINEISTONKERUU JA VASTAUSTEN ANALYSOINTI

Tämä opinnäytetyö on kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan tutkittavaa asiaa mahdollisimman monipuolisesti. Tavoitteena on niin sanotusti paljastaa tosiasioita ja keskittyä laatuun, ei määrään (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 160-164). Aineistoa kerätessä tavoitteena oli koota viittomakielen tulkkausta seuraavan teatteriyleisön mielipiteitä ja kokemuksia teatteritulkkauksesta asettelematta liian tarkkoja kysymyksiä, ja antaa vastaajille mahdollisuus ilmaista ajatuksiaan omin sanoin. Tavoiteltavaa oli, että aiheet jotka nousevat aineistosta esille, ovat vastaajien omia ajatuksia, ei tutkijan ohjailmia.

Aineistokeruumenetelmiksi valikoitui yhteensä kolme erilaista menetelmää: Facebook-foorumi, jossa käydään avointa keskustelua teatteritulkkauksesta, sähköinen kyselylomake ja yleisöpalautteet, jotka on kerätty aiemmin esitetyistä, viittomakielelle tulkatuista näytelmistä. Facebook-foorumia ja sähköistä kyselylomaketta mainostettiin Facebookissa Meidän kaunis, rakas viittomakielemme ja kulttuurimme! –foorumilla, Kuurojen Liiton, Viittovan Sateenkaaren ja Viittovat Perheet ry:n Facebook-sivuilla. Kutsuin viittomakielisiä henkilöitä myös henkilökohtaisesti liittymään Facebook-foorumille ja vastaamaan kyselyyn.

6.1 Tutkimusmenetelmät

Halusin koittaa uutta tutkimusmenetelmää yhtenä tämän opinnäytetyön tutkimusmenetelmistä. Tänä päivänä sosiaalisen median rooli ihmisten vuorovaikutuksessa on suuri ja myös viittomakielisten keskuudessa sosiaalisen median käyttö ja sen kautta tiedottaminen on kasvanut vuosi vuodelta. Facebookissa toimii muun muassa *Meidän kaunis, rakas viittomakielemme ja kulttuurimme!* –foorumi, joka on toiminut aktiivisesti vuodesta 2015. Foorumilla viittomakieliset käyvät keskustelua ja jakavat tietoa viittomakielellä muun muassa viittomakielestä ja kulttuurista. Viittomakielisten aktiivisesta osallistumisesta foorumin keskusteluun päättelin, että samankaltainen suljettu Facebook-foorumi voisi toimia tutkimusmenetelmänä myös tässä opinnäytetyössä.

Perustin Facebook-foorumin *Viittomakielelle tulkattu teatteri – tulkkausta seuraavan teatteriyleisön toiveita ja tarpeita* 14.1.2016. Foorumi oli suljettu, eli ainoastaan sen jäsenet pystyivät näkemään foorumin sisältöä. Kuka vain pystyi liittymään foorumin jäseneksi, mutta ryhmän perustajan tai foorumin jäsenen piti hyväksyä liittyminen. Suljettu ryhmä takasi sen, ettei kuka vain pystynyt näkemään foorumille laitettua materiaalia. Kuitenkin kaikki, jotka olivat kiinnostuneet foorumista pystyivät liittymään jäseneksi. Oletuksena oli, että ne henkilöt jotka ovat kiinnostuneita aiheesta voivat liittyä foorumin jäseniksi.

Facebook-foorumin alussa oli viittomani video, jossa kerrotaan lyhyesti tämän opin- näytetyön aiheesta ja siitä kuinka Facebook-foorumi toimii. Videon yhteyteen oli liitet- tynä sama teksti suomen kielellä (LIITE 2). Liityttyään foorumille, foorumin jäsenet pystyivät joko kirjoittamaan tai lisäämään kuvaamansa videon foorumin seinälle. Myös toisten videoita pystyi kommentoimaan joko tekstillä, videolla tai Facebookin tykkää-toimintonäppäintä käyttäen. Facebook-foorumin ajatuksena oli, että keskus- telu olisi mahdollisimman vapaata, eikä sitä ohjattaisi liikaa kysymyksillä. Foorumi antoi myös sen jäsenille mahdollisuuden lähettää vastauksensa viittomakielellä. On tärke- ää ottaa huomioon kohderyhmän käyttämä kieli ja antaa heille mahdollisuus vastata viittoen ja myös tarjota Facebook-foorumin sisältö sekä viitottuna, että suomenkielel- lä. Koska ensimmäisen viikon aikana foorumille ei tullut vastauksia, laitoin foorumille kolme apukysymystä viitotun videon ja tekstin muodossa. Kysymykset olivat seura- vat:

1. Millaista viittomakielelle tulkattua teatteria olet aikaisemmin nähnyt? Mikä siinä oli hyvää, mikä huonoa?
2. Millaista tulkattua teatteria toivot tulevaisuudessa näkeväsi?
3. Millaisia toiveita sinulla on liittyen esimerkiksi tulkkien vaatetukseen, heidän kielen käyttöön, eläytymiseen ja sijoittumiseen näyttämöllä?

Vastausajan aikana foorumille liittyi yhteensä 37 jäsentä, joista kolme osallistui kes- kusteluun viitotun videon muodossa. Yksi foorumin jäsen kommentoi viitottua videota tekstillä. Näiden kolmen videovastauksen ja yhden kirjoitetun kommentin lisäksi kymmenen foorumin jäsentä osoitti olevansa samaa mieltä vastausten jättäneiden

henkilöiden kanssa painamalla viitotun videon alta Facebookin tykkätoimintonäppäintä.

Vaikka opinnäytetyössä vastaajien henkilöllisyys ei paljastu, oli aineistonkeräysvaiheessa kaikki Facebook-foorumin materiaali foorumin jäsenten nähtävillä. Foorumin jäsenille tiedotettiin, että Facebook-foorumi sulkeutuu toukokuun lopulla, opinnäytetyön valmistuttua, jonka jälkeen kaikki materiaali hävitetään. Vaikka tämä oli tiedossa, täytyi kuitenkin ottaa huomioon, etteivät kaikki henkilöt halua välttämättä osallistua keskusteluun omilla kasvoillaan. Heille täytyi antaa mahdollisuus vastata anonyymisti. Tämän takia opinnäytetyön toiseksi tutkimusmenetelmäksi valikoitui sähköinen kyselylomake. Kyselylomakkeeseen vastaaminen saattoi myös olla joillekin vastaajille nopeampi ja vaivattomampi tapa vastata kyselyyn, verrattuna videon kuvaamiseen Facebook-foorumille.

Sähköinen kyselylomake laadittiin Webropol-alustalle (LIITE 3). Kyselyksi valikoitui puolistrukturoitu kysely, eli osa kysymyksistä on strukturoituja ja osa on avoimia kysymyksiä (Hirsjärvi ym. 2013, 193-194). Kyselylomake koostui 16:sta kysymyksestä, joista 10 oli monivalinta- tai arvoasteikkokysymyksiä. Monivalintakysymysten vaarana on, että vastaaja kahliutuu kyselyn valmiiksi rakennettuihin vaihtoehtoihin, eikä vastaajan todelliset ajatukset tule välttämättä esille. Tämän takia monessa tämän kyselyn monivalinta- ja arvoasteikkokysymyksessä viimeisenä vaihtoehtona oli muu, mikä? -vaihtoehto. Muu, mikä? -vaihtoehto on strukturoidun kysymyksen ja avoimen kysymyksen välimuoto ja se antaa vastaajalle mahdollisuuden vastata jotain, mitä tutkija ei ole etukäteen osannut ajatella (Hirsjärvi ym. 2013, 198-204).

Monivalinta- ja arvoasteikkokysymysten jälkeen vastaaja sai vastata avokysymykseen edeltävän kysymyksen aiheesta. Kun monivalintakysymyksenä oli esimerkiksi ”11. Mikä on mielestäsi tulkkien paras sijainti teatterissa?”, seuraavana kysymyksenä oli ”12. Miksi kysymyksessä 11 valitsemasi tulkkien sijainti on mielestäsi paras?”. Tähän vastaaja pystyi selittämään omin sanoin kysymykseen 11 valitsemaansa vastausta. Kyselylomakkeen viimeisenä kysymyksenä oli laajempi avoin kysymys vastaajan toiveista ja tarpeista teatteritulkkaukseen. Sähköiseen kyselylomakkeeseen vastasi yhteensä 10 henkilöä.

Facebook-foorumi ja sähköinen kyselylomake avautuivat 14.1.2016. Vastausajan tuli loppua 31.1.2016, mutta vastauksien vähäisen määrän vuoksi vastausaikaa pidentettiin kahdella viikolla. Facebook-foorumin jäsenille lähetettiin viesti vastausajan pidentämisestä ja foorumia sekä sähköistä kyselylomaketta mainostettiin uudestaan. Vastausajan pidentämisen jälkeen sähköiseen kyselylomakkeeseen vastasi seitsemän henkilöä. Yli puolet vastauksista tuli vastausajan pidentämisen jälkeen. Kaikki Facebook-foorumin kolme videovastausta ja yksi kirjoitettu vastaus tulivat ennen vastausajan pidentämistä.

Koska Facebook-foorumi ja sähköinen kyselylomake eivät tuottaneet vastausajan pidentämisenkään jälkeen tarpeeksi vastauksia, otin yhteyttä teattereihin jotka ovat järjestäneet vuoden 2015 aikana viittomakielelle tulkattua teatteria. Pyysin teattereilta käyttööni heidän mahdollisesti saamaansa yleisöpalautetta viittomakielelle tulkatuista esityksistä. Osa teattereista vastasi yhteydenottooni, mutta he eivät olleet saaneet esityksistään kirjallista palautetta. Yksi teattereista pyysi ottamaan yhteyttä tulkkausalan tekijöihin tulkkausyritykseen, mutta heidän eivät olleet saaneet kirjallista palautetta. Vastanneiden teattereiden vastauksista ei käynyt ilmi ovatko he saaneet viittomakieliseltä teatteriyleisöltä suullista palautetta. Mielestäni teattereiden olisi hyvä kerätä ja arkistoida palautetta viittomakielelle tulkatuista esityksistään, jotta teatteritulkkausta voitaisiin paremmin kehittää. Voi tietenkin olla, että palautteet on jo hävitetty tai että niitä ei haluta antaa teatterin ulkopuolisille henkilöille. Sain kuitenkin käyttööni opiskelijatyönä toteutetun viittomakielelle tulkattun Uusioperh(s)e-näytelmän yleisöpalautteen. Yleisöpalautteen on kerännyt Humanistisen ammattikorkeakoulun lehtori Outi Mäkelä. Palaute on kerätty esityksen jälkeen 8.10.2015. Uusioperh(s)e-näytelmä tulkattiin opiskelijatyönä ja palautteet on osaksi annettu opiskelijoille kehitysideoina. Yleisön palautteista kuitenkin pystyy näkemään millaisiin asioihin viittomakielinen yleisö kiinnittää huomiota ja mikä heille on mahdollisesti tärkeää viittomakielelle tulkatussa teatterissa.

6.4 Vastausten analysointi

Vastausten analysoinnissa on käytetty teemoittelua, joka on laadullisen aineiston toimiva analysointimenetelmä (Hirsjärvi ym. 2013, 224-225). Teemoittelussa kerätys-

tä aineistosta etsitään toistuvia teemoja, jotka ovat tutkimuskysymysten kannalta olennaisia. Kaikkien kolmen tutkimusmenetelmän aineistot on teemoiteltu ja analysoitu erillisinä materiaaleina.

Facebook-foorumilta nousi esille kolme erilaista vastaustapaa. Näitä ovat viitotut videot, videoiden alla olevat kommenttitekstit ja Facebookin tykkää-toimintamahdollisuus. Videoita on yhteensä neljä kappaletta, joista kaksi on saman henkilön viittomia. Videot ovat kestoiltaan noin 1-4minuuttisia. Yhtä videota on kommentoitu kaksi kertaa tekstillä ja tykkää-toimintonaappainta on käytetty yhteensä 10 kertaa.

Facebook-foorumin materiaalin analysoinnin aloitin katsomalla kaikki viitotut videot läpi. Katselemisen jälkeen käänsin viitotut videot suomen kielelle ja litteroin vastaukset. Litteroidusta tekstistä ja yhdestä foorumille kirjoitetusta kommentista etsin teemoja, jotka mahdollisesti toistuvat vastauksissa. Teemojen alle kokosin vastaajien kommentteja ja mielipiteitä. Laitoin teemat järjestykseen sen perusteella, kuinka paljon kommentteja kyseisen teeman alle oli tullut.

Sähköisen kyselylomakkeen vastaukset kokosin raportiksi, jonka saa tehtyä helposti Webropol-alustan avulla. Raportissa vastaukset on koottu taulukoiksi ja diagrammeiksi. Avointen kysymysten vastaukset jaoin teemoihin samalla tavalla miten tein Facebook-foorumin aineiston kohdalla. Koska kyselyyn oli vastannut ainoastaan 10 henkilöä, oli vastausten teemoittelu helppoa. Uusioperh(s)e-näytelmästä koottu yleisöpalaute oli melko lyhyt, joten sen analysointi oli nopeaa. Vastauksista nousi esiin helposti kolme eri teemaa. Näiden teemojen alle kokosin teeman sopivia palautteita.

7 TULOKSET

Tässä osiossa kerron minkälaisia tuloksia Facebook-foorumista, sähköisestä kyselylomakkeesta ja yleisöpalautteesta nousi esille. Jokaisen eri tutkimusmenetelmän aineistosta saaduista tuloksista on oma alalukunsa.

7.1 Facebook-foorumi

Foorumin vastauksissa nousi esiin viisi eri teemaa: Tulkkien sijainti näyttämöllä, äänimaailman tulkkaus, etukäteisvalmistelut, tulkkien roolijako ja tulkkien eläytyminen tulkkaukseen. Foorumille vastauksen viittoneita henkilöitä kuvataan tässä opinnäytetyössä nimillä vastaaja A, vastaaja B ja vastaaja C.

Eniten keskustelua Facebook-foorumilla syntyi tulkkien sijainnista näyttämöllä. Kaikkien vastaajien mielestä on tärkeää, että katsoja pystyisi yhdellä silmäyksellä, ilman ylimääräistä pään ja katseen kääntämistä, näkemään sekä näyttämön että tulkit. Vastaaja C on sitä mieltä, että tulkkien hyvä sijainti näyttämöllä riippuu kuitenkin aina siitä millainen teatteri on. Jos teatteri on pieni, vastaajan C mielestä olisi hyvä jos tulkit olisivat lähellä näyttämöä. Jos taas teatteri on suuri, olisi hyvä että tulkit olisivat lähempänä tulkkausta seuraavaa yleisöä. Näin tulkkauksen ja näytelmän seuraaminen olisi helpompaa, sillä niitä pystyisi seuraamaan helpommin samaan aikaan.

Vastaajan A mielestä unelma olisi, jos tulkit olisivat lavalla näyttelijöiden joukossa tulkkaamassa. Yhdellä näyttelijällä olisi aina vieressä oma tulkki tulkkaamassa. Kaksi tulkkiä ei siis aina riittäisi tulkkaamaan yhtä näytelmää vaan tulkkeja pitäisi olla useampi. Vastaaja A kuitenkin lisää ettei ole varma kuinka Kela suostuisi moneen tulkkiin. Vastaaja B tuki tätä ajatusta. Vastaaja B kertoo nähneensä Tshekissä esityksen, jossa oli yhteensä 5 tulkkiä, joista kaksi oli kuuroa. Yksi tulkki seurasi aina yhtä näyttelijää ja tulkki häntä. Vastaaja B kertoo tämän olleen todella nautinnollinen teatterielämys ja tulkkaus toimi todella hyvin. Vastaajalla oli myös toinen samankaltainen esimerkki Saksasta. Esityksessä oli mukana muutama tulkki. Tulkit eivät istuneet lavan sivussa vaan seurasivat lavalla näyttelijöitä ja tulkkasivat heitä. Vastaaja B:n mielestä tämän kaltainen tulkkaus toimii paremmin kuin, että kaksi tulkkiä istuisivat lavan sivussa tulkkaamassa. Myös vastaaja C kertoo nähneensä näytelmän, jossa oli kolme roolihenkilöä ja heillä kaikilla oli omat tulkkinsa. Tämä toimi hänen mielestään myös todella hyvin.

Kaikkien vastaajien mielestä tulkkaukseen valmistautuminen on teatteritulkkauksessa tärkeää. Vastaajan C mielestä teatteritulkkaus on haastavaa ja siihen pitäisi aina valmistautua etukäteen, mutta voi olla tilanteita ettei se ole mahdollista. Vastaajan A mielestä tulkkien tulee sopia etukäteen työnjaosta, jotta tulkkauksesta tulisi sujuvaa. Vastaaja B sanoo, että tulkkien tulisi etukäteen, jo useita viikkoja etukäteen, miettiä esimerkiksi millaisia rooleja näytelmässä on, millainen näytelmän teksti on ja miten se kääntyy viittomakielelle. Hän myös lisää, että tulkkien on hyvä miettiä miten kuurot ilmaisevat eri asioita viittomakielellä ja miten he käyttävät esimerkiksi ilmeitä ja eleitä.

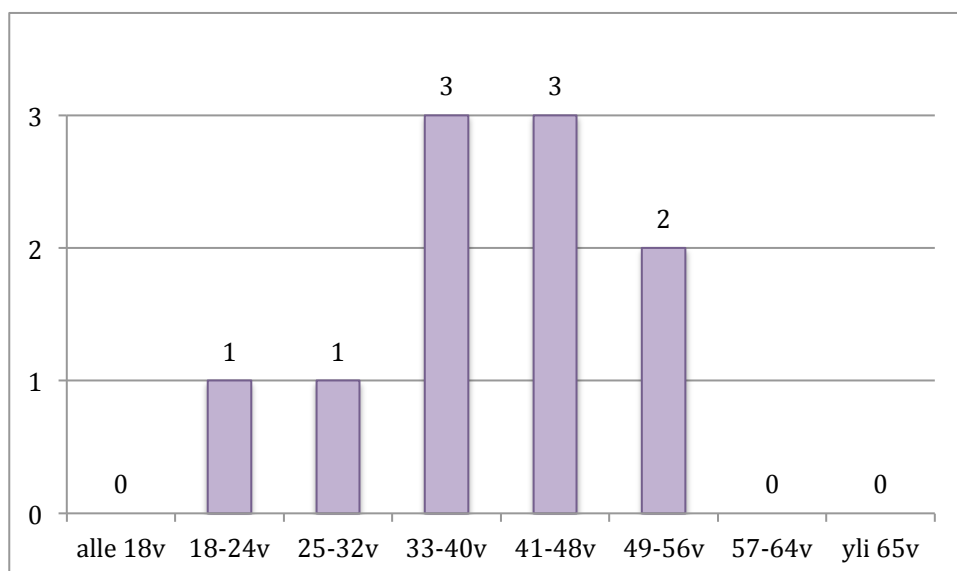
Kaikki vastaajat mainitsevat vastauksissaan tulkkien rooliin ja sen, kuinka joskus on vaikea tietää tulkkauksesta kuka näytelmän roolihenkilöistä on puheenvuorossa. Vastaajan C mielestä tulkkien olisi aina tärkeä ennen roolihenkilön repliikkiä kertoa kuka henkilö on puheenvuorossa, sillä voi olla että tulkilla on monta roolia tulkattavana. Myös vastaajat A ja B sanovat, että on tärkeä tietää kuka on puheenvuorossa. Vastaaja C myös mainitsee, että tulkkien keskeinen vuorovaikutus dialogeissa on tärkeää. Joskus tulkit katsovat ainoastaan eteenpäin ja tulkkavat näyttelijöitä. Parempi kuitenkin olisi, jos tulkeilla olisi keskenään katsekontakti dialogitulkkauksen aikana.

Kahdessa vastauksessa mainittiin äänimaailman tulkkaus. Molemmat vastaajat halusivat, että äänimaailmaa selitettäisiin enemmän auki. Vastaajan A mielestä paritulkkauksessa toinen tulkeista voisi keskittyä enemmän äänimaailman tulkkaukseen ja toinen muuhun tulkkaukseen. Äänimaailman tulkkauksessa ei riitä esimerkiksi kuvailu ”taustalla soi musiikkia”, vaan pitäisi selittää enemmän millaista musiikki tai ääni on ja muuttaa se visuaaliseksi. Myös vastaaja C:tä kiinnostaa etenkin millainen musiikin tai muiden äänien sävy on. Onko se esimerkiksi iloista, surullista tai pelottavaa.

Myös tulkkien eläytyminen mainitaan vastausvideoissa. Vastaaja C:n mielestä on huono asia, jos tulkki ei eläydy rooliin ollenkaan. Eläytyminen on tärkeää, jotta roolihaamon ja näytelmän tunteet tulevat esille. Tulkki ei kuitenkaan eläytymisellään saa varastaa näyttelijöiden työtä. Tulkkien tulisi löytää eläytymisessä kultainen keskitie. Vastaaja A:n mielestä varjotulkkauksen hyvä puoli on muun muassa se, että tulkin ei tarvitse eläytyä niin paljoa, sillä hän on näyttelijän vierellä. Viittomakielinen katsoja pystyy helposti samaan aikaan seuraamaan näyttelijää sekä tulkin tulkkausta.

7.2 Sähköinen kyselylomake

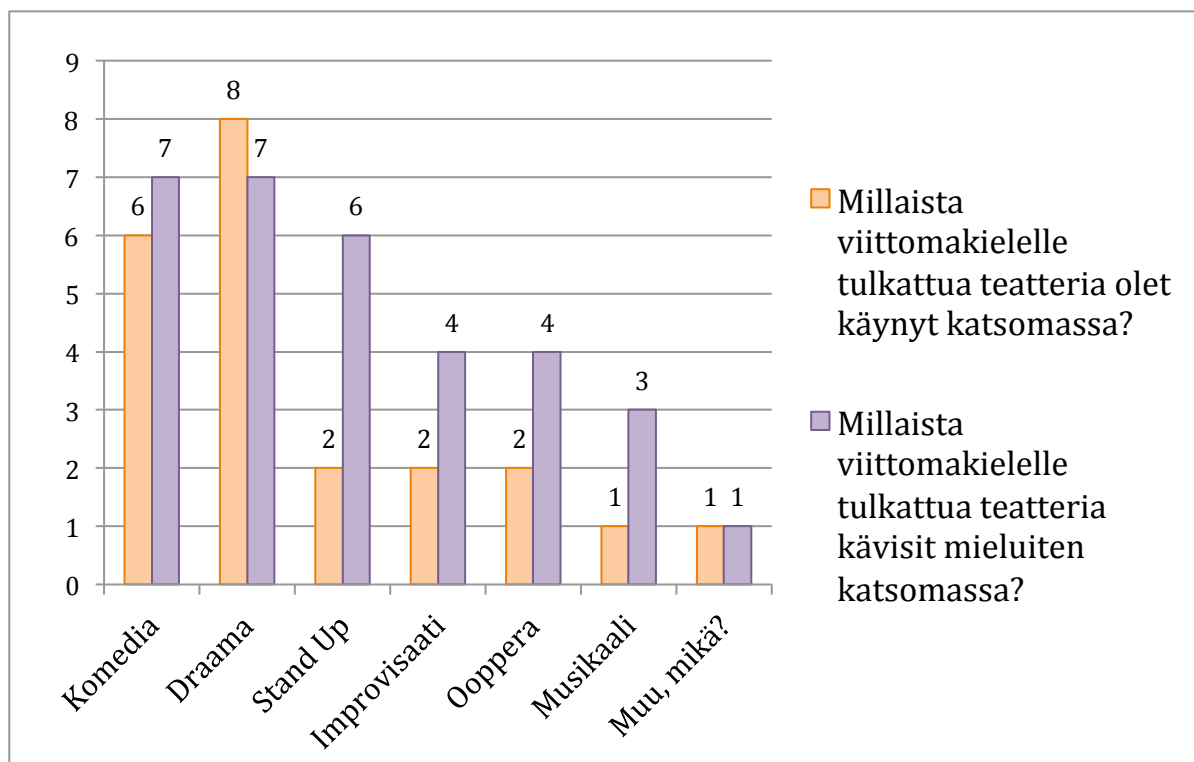
Sähköinen kyselylomake koostui yhteensä 16 kysymyksestä, joista viidessä kysyttiin vastaajien taustatietoja, kuten ikää, sidettä viittomakieleen ja kuinka paljon vastaaja käy teatterissa. Sähköiseen kyselylomakkeeseen vastasi yhteensä 10 henkilöä, joista yhdeksän on kuuroa, huonokuuloista tai kuuroutunutta. Yksi vastaajista on kuuleva viittomakielentulkkiopiskelija. Vastaajat ovat iältään 18-56-vuotiaita.

KUVIO 1. Vastaajien ikä. Numerot vaakaviivoilla kuvaavat vastaajien määrää.

Vastaajilta kysyttiin, kuinka usein he käyvät teatterissa. Yksi vastaajista vastasi käyneensä teatterissa kerran kuukaudessa, neljä vastaajista kerran tai kaksi vuodessa ja viisi vastaajista käy teatterissa vähemmän kuin kerran vuodessa. Kukaan vastaajista ei vastannut, ettei käy koskaan teatterissa. Kysymykseen ei oltu kuitenkaan määritelty tarkoittaako teatterissa käynti nimenomaan viittomakielelle tulkattua teatteria. Kuitenkin, kun vastaajilta kyselyn lopulla kysyttiin toteutetaanko heidän mielestään viittomakielelle tulkattua teatteria liian vähän, sopivasti vai liian paljon, yhdeksän vastaajan mielestä viittomakielelle tulkattua teatteria toteutetaan liian vähän ja yhden vastaajan mielestä sopivasti. Tästä voi siis päätellä, että miten paljon tai miten vähän

tahansa kyseiset vastaajat käyvät teatterissa, he silti toivovat enemmän viittomakielelle tulkattua teatteria.

KUVIO 2. Millaista teatteria kyselyn vastaajat ovat käyneet katsomassa, ja millaista he kävisivät mieluiten katsomassa. Numerot vaakaviivoilla kuvaavat vastaajien määrää.

Kysymyksissä 5 ja 6 vastaajilta kysyttiin millaista viittomakielelle tulkattua teatteria he ovat teatterissa nähneet ja millaista viittomakielelle tulkattua teatteria he mieluiten kävisivät katsomassa (KUVIO 2). Kysymykset olivat monivalintakysymyksiä. Eniten teatterissa nähtyjä tyylilajeja, joita yli puolet vastaajista on nähnyt, ovat draama ja komedia. Draamaa on nähnyt vastaajista kahdeksan kymmenestä vastaajasta ja komediaa kuusi kymmenestä. Stand up –esityksiä, improvisaatiota ja oopperaa on nähty paljon vähemmän. Vähiten kaikista, ainoastaan yksi kymmenestä, on nähnyt musiikaaleja. Yksi vastaaja kertoo nähneensä teatterissa myös esityksen Titanic. Se mitä teatterikävijät ovat nähneet teatterissa riippuu tietysti myös teatterin tarjonnasta. Ei pelkästään katsojien valinnoista. Tästä ei voi siis suoraan päätellä mistä vastaajat pitävät.

Kyselyn mukaan vastaajista seitsemän kävisi mieluiten katsomassa komediaa ja draamaa. Kuusi vastaajista katsoisi mielellään myös viittomakielelle tulkattuja stand up –esityksiä. Myös improvisaatiota, oopperaa ja musikaaleja, joita ei kyselyn mukaan aiemmin olla paljoa nähty, nähtäisiin mielellään lisää. Suurin muutos sen välillä mitä on vastaajat ovat nähneet ja mitä he haluaisivat nähdä enemmän, on stand up –esityksissä. Näistä kuudesta vastaajasta, jotka haluaisivat katsoa stand up –esityksiä, ainoastaan yksi oli nähnyt aiemmin viittomakielelle tulkattuja stand up –esityksiä. Yksi vastaajista vastasi kysymykseen: Millaista viittomakielelle tulkattua teatteria kävisit mieluiten katsomassa?, Muu, mikä?: en ole kiinnostunut. Tulkiten tämän niin, ettei hän ole kiinnostunut katsomaan viittomakielelle tulkattua teatteria.

TAULUKKO 1. Mitkä asiat vaikuttavat päätökseen lähteä katsomaan viittomakielelle tulkattua teatteria (1-ei vaikuta ollenkaan, 4-vaikuttaa todella paljon).

	1	2	3	4	yht.	ka.
Tulkkien ammattitaito	0	0	2	8	10	3,8
Teatteriesityksen ajankohta	0	2	3	5	10	3,3
Esityksen tyyllilaji (tyyllilajeja ovat esim. komedia, draama...)	1	1	3	5	10	3,2
Esityspaikka	0	3	3	4	10	3,1
Muu, mikä?	2	0	1	3	6	2,83
Myös muita tulkkausta seuraavia henkilöitä on tulossa katsomaan esitystä	2	2	3	3	10	2,7
Tutut tulkit tulkkaamassa	3	2	3	2	10	2,4

Kysymyksissä 7 ja 8 vastaajilta kysyttiin mitkä asiat vaikuttavat heidän päätökseensä lähteä katsomaan viittomakielelle tulkattua teatteria, ja miksi tai miten kyseiset asiat vaikuttavat päätökseen. Taulukossa (TAULUKKO 1) numero 0 = 0 vastaajaa, 1 = 1 vastaaja jne. Kysymykset on järjestetty ylhäältä alapäin vastausten keskiarvon mukaan eniten päätökseen vaikuttavasta tekijästä vähiten päätökseen vaikuttavaan teki-

jään. Kysymys oli monivalintakysymys, jossa kysymykseen vastattiin asteikolla yhdestä neljään Eniten päätökseen lähteä katsomaan viittomakielelle tulkattua teatteria vaikuttaa tulkkien ammattitaito. Se, onko tulkit entuudestaan tuttuja, ei kuitenkaan ollut vastaajille päätökseen eniten vaikuttavia asioita. Muita päätökseen vaikuttavia asioita olivat teatteriesityksen ajankohta, esityspaikka ja esityksen tyyli. Esityspaikka ja esityksen ajankohta vaikuttavat varmasti monen ihmisen päätökseen lähteä katsomaan teatteria, oli teatteriesitys tulkattu tai ei. Yksi vastaajista kommentoi, että hänen pitää aina etukäteen tarkistaa aikataulusta, milloin tulkattua esitystä esitetään. Monesti yhdestä teatteriesityksestä järjestetään yksi tai kaksi tulkattua näytöstä. Tulkattua esitystä katsomaan haluavilla henkilöillä on siis vähemmän valinnanvaraa päivissä. Kyselylomakkeen viimeisessä kysymyksessä yksi vastaajista ehdotti, että viittomakielelle tulkattuja esityksiä voisi olla aina useita ja näistä vaihtoehdoista viittomakieliset asiakkaat voisivat oman ryhmän kanssa sopia tulkkilauksesta. Jos toimitaisiin näin, valinnanvapaus annettaisiin viittomakielen tulkkausta seuraavalle yleisölle.

Tulkkien ammattitaito mainittiin (N=4) myös kysymyksessä 8: Miksi tai miten kysymyksessä 7 valitsemasi asiat vaikuttavat päätökseesi lähteä katsomaan viittomakielelle tulkattua teatteria? Vastauksista selviää, että teatteritulkkaukseen on haastavaa ja siihen tarvitaan tulkilta ammattitaitoa tulkkauksessa ja myös kääntämisessä.

”Haluaisin ymmärtää näytelmän kokonaisuutta, joten vaaditaan hyviä tulkkeja, jotka osaavat kääntää oikealla tavalla, myös samanveroisella kuin mitä puhutaan. Jos liian vaikeat sanat tai paljon repliikkejä, niitä pitäisi kääntää viittomakielelle kunnolla.”

”Vastavalmistuneille tulkeille korkeatasoisen esityksen tulkkaus voi olla haastavaa, muttei se ole mahdotonta. Kokemusten myötä kyllä taito kehittyy. Kokenutta ja ammattitaitoisempaa tulkkausta on mukavampaa katsella.”

”Jos tulkkien ammattitaito on kohdallaan, voin olettaa että tulkkaus on sujuvampaa. Periaatteessa tulkkien ei tarvitse olla tuttuja, mutta tosiasiaa kyllä se vaikuttaa jos tulkin nimi on tuttu ja tiedän hänen olevan ammattitaitoinen ... Mutta jos nimi on täysin tuntematon, saatan selvittää hänen taustansa tai sitten menen ”sokkona” :)”

Monivalintakysymyksen 7 (TAULUKKO 1) vastausvaihtoehdossa *muu, mikä?*, kaksi vastaajista vastasi esityksen suosion vaikuttavan todella paljon päätökseen lähteä katsomaan viittomakielelle tulkattua teatteria. Myös yhdessä avoimessa vastauksessa vastaaja kirjoittaa, että jos teatteriesitys on saanut paljon hyvää palautetta, hän menee sitä mielellään katsomaan.

Yksi vastaajista kokee, että viittomakielelle tulkattua teatteria järjestetään aivan liian vähän. Hän voisi itse tilata Kelan tulkkivälityksestä tulkit teatteriin tulkkamaan, mutta hänen mielestään teatterin järjestämä tulkkaus on laadultaan parempaa, sillä tulkit ovat saaneet harjoitella pidempään tulkkausta. Jos asiakas on itse tilannut tulkin paikalle teatteriin, voi olla ettei teatteri saa edes tietää esityksen tulkkauksesta, jos tulkki ei itse ota yhteyttä teatteriin. Yksi vastaajista kirjoittaa, että aina jos viittomakielelle tulkattua teatteria järjestetään, hän lähtee mielellään sitä katsomaan. Vastauksista löytyy myös toinen ääripää. Yksi vastaajista miettii miksi kyselyssä ei kysytä haluaako vastaaja ylipäätään seurata viittomakielelle tulkattua teatteria. Hänen mielestään viittomakielelle tulkattuja teatteriesityksiä on raskasta seurata ja niistä on nautinto hyvin kaukana. Kyselyyn olisi voinut lisätä kysymyksen, haluaako vastaaja katsoa viittomakielelle tulkattua teatteria ja avoimen kysymyksen, jossa vastaaja olisi saanut selittää vastaustaan enemmän auki.

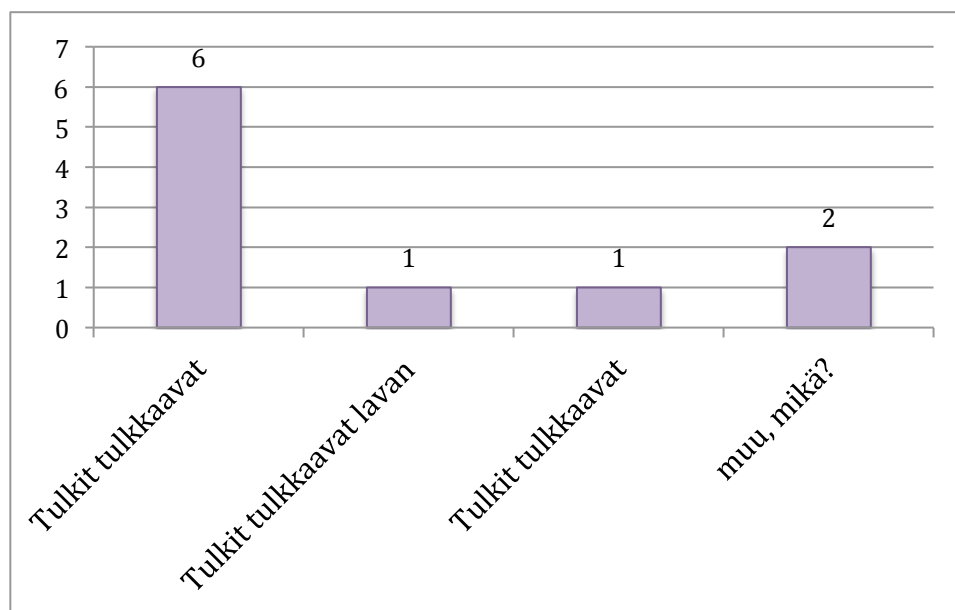
TAULUKKO 2. Mitkä asiat ovat tärkeitä viittomakielelle tulkatussa teatterissa. (1-ei tärkeää – 4-erittäin tärkeää).

	1	2	3	4	yht.	ka.
Tulkkien sijainti näyttämöllä	0	0	0	10	10	4
Tulkkien valaistus	0	0	1	9	10	3,9
Tulkkien vaatetus	0	0	2	8	10	3,8
Tulkkien eläytyminen näyttelmään	0	0	2	8	10	3,8
Sisällön ja merkitysten tulkkaaminen	1	1	0	8	10	3,5
Musiikin tulkkaaminen	1	0	3	6	10	3,4
Muu, mikä?	1	0	0	4	5	3,4

Tulkkien maskeeraus - ilmeiden näkyvyys	0	1	5	4	10	3,3
Oman istumapaikan sijainti	1	1	2	6	10	3,3
Sanasta sanaan tulkkaaminen	3	1	4	2	10	2,5
Näytelmän ajankohtaisuus	3	3	1	3	10	2,4

Taulukossa numero 0 = 0 vastaajaa, 1 = 1 vastaaja jne. Kysymykset on järjestetty ylhäältä alaspäin vastausten keskiarvon mukaan tärkeimmäksi koetusta asiasta vähiten tärkeään (TAULUKKO 2). Kyselyssä tärkeimmäksi asiaksi viittomakielelle tulkussa teatterissa nousee tulkkien sijainti näyttämöllä. Kaikki kyselyn vastaajat ovat tästä samaa mieltä. Toiseksi tärkeimmäksi asiaksi nousee tulkkien valaistus. Valaistuksessa on otettava huomioon, että tulkkien kaikki liikkeet näkyvät. Valaistun alueen tulee olla niin suuri, etteivät tulkkien kädet mene valaistun alueen ulkopuolelle heidän viittoessaan (Gebron 2000, 79-81). Voidaan päätellä, että tulkkien hyvä näkyvyys on viittomakielelle tulkatussa teatterissa olennaista. Vastaajat ovat kuitenkin eri mieltä siitä, mistä tulkin näkee parhaiten ja miksi (KUVIO 3).

KUVIO 3. Mikä on kyselyyn vastanneiden mielestä tulkkien paras sijainti teatterissa.

Numerot vaakaviivoilla kuvaavat vastaajien määrää.

Eniten kannatusta tulkkien parhaaksi sijainniksi saa näyttämön sivu tai sen vierus. Perusteluiksi vastaajat kirjoittavat lavan sivun olevan perinteinen paikka ja siihen on jo tottunut. Näyttämön sivusta tulkkeja on myös helppo seurata, eikä niskaa ja päätä tarvitse kääntää kokoajan puolelta toiselle. Yhden vastaajan mielestä tulkkien ollessa näyttämön sivussa, kokonaisuuden näkee parhaiten. Yksi vastaajista myös kommentoi, että tulkkien sijainti näyttämön sivussa on hyvä ratkaisu, sillä tulkit eivät saa varastaa näyttelijöiden työtä ja tulkkien roolin tulee olla vähäisempää, kuin näyttelijän roolin.

Yksi vastaajista kertoo, ettei ole koskaan nähnyt tulkkausta jossa tulkit olisivat lavan edessä tai alapuolella, mutta se tuntuu hänestä kaikista järkevimmältä vaihtoehdolta. Yhden vastaajan mielestä varjotulkkaus olisi paras vaihtoehto, sillä näin esitykseen olisi helpoin eläytyä. Varjotulkkauksen mainittiin olevan todella haastavaa ja ajateltiin, että tulkkien tulisi myös itse olla näyttelijöitä, jotta varjotulkkaus onnistuisi (N=1). Teattereiden suostumusta varjotulkkaukseen myös epäiltiin (N=1).

Muu, mikä? -vastausten (KUVIO 3) toinen vastaaja ei tiedä mikä on hänen mielestään paras sijainti tulkeille. Toisen mielestä tulkkien paras sijainti riippuu aina esityksestä. Vastaajan mielestä joskus riittää, että tulkit ovat sijoittuneena näyttämön viereen. Joskus olisi taas parempi jos tulkit tulkkaisivat näyttelijöiden varjoina. Myös näyttämön koko vaikuttaa siihen, mikä olisi tulkkien sopivin paikka. Vastaavan mielestä esimerkiksi isolla näyttämöllä varjotulkkaus saattaa toimia paremmin kuin näyttämön sivussa tulkkaminen. Tällöin kuurot eivät joudu kääntämään päätään edes takaisin niin paljoa. Vastauksista voi päätellä, että myös muilla tekijöillä, esimerkiksi teatterin koolla ja katsojan istumapaikalla, on vaikutusta siihen kuinka katsoja näkee tulkit. Toisen mielestä silloin, kun tulkit ovat näyttämön sivussa ei päätä tarvitse kääntää edes takaisin, kun taas toinen suosisi varjotulkkauksta juuri sen takia, ettei päätä joutuisi kääntämään. Yksi vastaajista kommentoi, että hänen mielestään viittomakielisen katsojan tulisi saada valita istumapaikka itse.

Muita teatteritulkkauksessa tärkeiksi koettuja asioita (TAULUKKO 2) ovat äänimaailman tulkkkaus, tulkkien eläytyminen näytelmään ja tulkkien vaatetus. Suurin osa vastaajista on sitä mieltä, että tulkkien eläytyminen näytelmään on todella tärkeää. Eläytymistä ei kuitenkaan saa olla liikaa (N=1). Yksi vastaajista myös kokee, että tulkkien

ammattitaitoisen eläytymisen ja tulkkauksen ansiosta, hän voi myös itse katsojana eläytyä esitykseen. Yksi vastaajista kommentoi avoimessa kysymyksessä esityksen sisällön ja merkitysten tulkkaamista, joka oli kahdeksan vastaajan mielestä erittäin tärkeää viittomakielelle tulkatussa teatterissa.

”Esityksen sisällön tulkkaamisessa minusta asioiden merkitysten välittäminen on tärkeää. ... tiedän, että esimerkiksi äänimaailmaan perustuvien vitsien tms. välittäminen on vaikeaa. Silloin tulkki voi tulkata sanasta sanaan, mutta asiakkaat eivät välttämättä ymmärrä sitä.”

Yksi vastaajista kokee, että tulkeilla on vastuu tulkata kaikki puhe, laulu ja muu musiikki hyvin. Vastauksista selviää, että musiikin tulkkaaminen on muun muassa siksi tärkeää, että myös tulkkausta seuraava teatteriyleisö voisi eläytyä näytelmään. Musiikin ja äänimaailman tulkkauksessa tärkeää on tunteiden välittäminen.

”Kaiken oheisäänten, kuten musiikin tulkkaaminen on minusta tärkeää sillä emme yleensä saa tietää niistä ollenkaan. Ja neidän ovat olennainen osa esitystä.”

”Mukava saada laulettuun musiikin sisällöstä selvää ei niinkään, mitä soittimia soitetaan (pystyn hieman kuulemaan, mikä soitin kyseessä).”

Kysymyksissä 13 ja 14 vastaajilta kysyttiin tarkemmin millainen vaatetus heidän mielestään on tulkeilla paras ja miksi. Kysymys oli monivalintakysymys. Seitsemän kymmenestä vastaajasta vastasi vaihtoehdon: Joku tumma sävy. Loput kolme vastaajaa vastasivat: ehdottomasti musta, yhteneväinen näyttelijöiden vaatetuksen kanssa ja muu, mikä?: ”Riippuu taustasta – ehdottomasti ei mustaa paitaa tummaa taustaa vasten.”. Vaikka tummaa ja mustaa vaatetusta toivotaan, avoimessa kysymyksessä kommentoitiin, ettei tulkeilla aina tarvitse olla hautajaisten mustaa päällä. Tulkkausta on kuitenkin helpompi seurata, jos tulkkien vaatetus on tumma. Kahdessa kommentissa mainitaan, ettei tausta saa kuitenkaan olla tumma, jos vaatetus on tumma. Kahdessa vastauksessa myös toivotaan ettei tulkkien vaatteissa olisi kuviointia.

Kyselylomakkeen viimeisenä kysymyksenä vastaajat saivat vapaasti vastata millaisia toiveita heillä on viittomakielelle tulkatusta teatterista. Kymmenestä vastaajasta puo-

let vastasi tähän kysymykseen. Kahdessa vastauksessa mainittiin teatteriesitysten tekstitys.

”En oikeasti pidä tulkatuista teattereista. Tykkäisitkö seurata englanninkielistä teatteria suomenkielentulkkauksen kautta? Siksi käytän mieluummin tekstitystä teattereissa, jotta voin seurata näyttelijöitä rauhassa.”

”Toivon myös että näytelmissä olisi myös tekstitulkkauksia näyttämön yläsvellillä kuten joissakin oopperoissa on. Tykkään seurata myös sellaista ”kirjoitustulkkauksia”.

Teatteritekstitystä järjestetään toistaiseksi satunnaisesti ja usein tekstitykset ovat kielenvälisiä. Kielensisäisiä, esimerkiksi suomen kieleltä kirjoitetulle suomelle, tekstityksiä tehdään vähän. Teatteritekstitykseen ei myöskään ole olemassa lain velvoitetta. (Kuulokynnys 2016; Tiittula, Liisa 2013,1.) Lisäksi vastaajien toiveista nousi esiin, että viittomakielelle tulkattua teatteria halutaan lisää ja myös muualle kuin pääkaupunkiseudulle. Yksi vastaajista myös toivoi, että viittomakielelle tulkattujen esitysten mainontaa lisättäisiin. Myös tulkkien eläytymistä ja ammattitaitoa toivotaan lisää.

” Voisi olla myös muualla Suomessa. Kaipaan tulkkauksia musikaali-esityksiin. Tulkit voisivat rohkeasti laulaa eläytyen (vrt. katso ruotsin euroviisujen tulkkauksia). Tuontyylistä tulkkauksia Suomeen!”

”Voin mennä milloin haluan, ja sinne tulee aina tulkit joilla on kokemuksia esityksen tulkkauksesta. Harjoitelkaa silloin kun menette katselemaan esityksiä, tulkit!”

”Tulkkausfirmat voisivat ”tarjota” vuosittain useita esitystulkkauksia talvella, keväällä ja syksyllä. Asiakkaat voisivat sopia oman porukan kanssa tulkkauksista. Mainokset voisivat innostaa asiakkaita menemään ja katsomaan erilaisia esityksiä...”

7.3 Yleisöpalautteet

Yleisöpalautetta viittomakielelle tulkattua Uusioperh(s)e-näytelmästä ovat antaneet tulkkauksista seuraamassa ollut yleisö. Tämän palautteen on kerännyt ja koostanut Humanistisen ammattikorkeakoulun lehtori Outi Mäkelä. Palautteet on annettu täysin anonymisti. Uusioperh(s)e-näytelmä tulkattiin opiskelijatyönä ja palautteet on osaksi annettu opiskelijoille kehitysideoina. Yleisön palautteista kuitenkin pystyy näkemään

millaisiin asioihin viittomakielinen yleisö kiinnittää huomiota ja mikä on heille mahdollisesti tärkeää viittomakielelle tulkatussa teatterissa. Yleisöpalautteista nousi esiin kolme eri teemaa: tulkkiien sijainti näyttämöllä, musiikin tulkkaus ja tulkkiien vaatetus ja valaistus.

Tätä näytelmää tulkkiisi yhteensä neljä tulkkiia. Jokaisella näyttelijällä oli oma tulkkiinsa. Tulkit olivat sijoittuneet näyttämön viereen korokkeelle. Viittomakielinen yleisö istui samalla puolella tulkkiien kanssa. Palautteista selvisi, että tulkkiien sijainti ei ollut paras mahdollinen, sillä se oli liian sivussa tulkkausta seuraavan yleisön paikalta katsottuna. Yhdessä palautteessa sanotaan, että näyttämön tapahtumia ja tulkkeja oli todella vaikea seurata samaan aikaan. Yksi palautteen antaja ehdottaa, että tulkkiien sijainti lähempänä lavaa tai lavalla esiintyjien takana olisi ollut parempi. Yksi vastaa- jista myös mainitsee, ettei paikkoja voinut valita itse, vaan teatteri antoi erikseen viittomakielisille parhaat mahdolliset paikat. Palautteissa sanotaan, että koska näyttämön toimintaa oli välillä vaikea seurata, oli kuitenkin hyvä, että tulkkiien roolituksesta, eli siitä kuka tulkkaa ketä roolihenkilöä, näki helposti kuka on puheenvuorossa ja kuka puhuu kenellekin.

Yleisö toivoi, että musiikkia olisi tulkattu enemmän. Joissain kohdin musiikin tulkka- uksen poisjättämisestä seurasi katkos ymmärtämiseen. Mielestäni tämä kertoo siitä, kuinka tärkeää musiikin tulkkaaminen on, sillä musiikki saattaa vaikuttaa näytelmän kulkuun ja tunnelmaan. Tulkkiien tummaa yhtenäistä pukeutumista keuhuttiin palaut- teessa. Palautteen antajan mielestä pukeutumisessa oli selkeä kontrasti. Myös va- laistus oli palautteen mukaan hyvä.

8 POHDINTA JA YHTEENVETO

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää mitä teatteritulkkausta seuraava viitto- makielinen yleisö haluaa ja toivoo teatteritulkkaukselta. Opinnäytetyö pyrki myös vas- taamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin: 1. Mitä viittomakielen tulkkausta seuraava katsoja haluaa ja tarvitsee teatteritulkkaukselta? ja 2. Miten viittomakielentulkin läs-

näolo vaikuttaa esitykseen ja mitä siinä tulee huomioida? Opinnäytetyön tavoite toteutui ja tutkimuskysymyksiin saatiin vastauksia.

Tutkimusmenetelmiä oli yhteensä kolme. Facebook-foorumi, sähköinen kyselylomake ja Suomen Komediateatterilta saatu yleisöpalaute. Facebook-foorumin kyselyyn vastasi yhteensä 3 henkilöä ja sähköiseen kyselylomakkeeseen 10 henkilöä. Tutkimusjoukkona tämä on melko pieni. Tutkimusjoukon ollessa näin pieni, tuloksia ei voida yleistää kaikkien viittomakielentulkkausta seuraavien katsojien mielipiteiksi. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa keskitytään kuitenkin enemmän aineiston laatuun kun sen määrään. Tutkimustuloksista ei yritetä löytää säännönmukaisuuksia, vaan tavoitteena on ymmärtää tutkimuskohdetta (Hirsjärvi ym. 2013, 183-184). Tässä tapauksessa viittomakielentulkkausta seuraavaa teatteriyleisöä.

Tutkimuksen alussa vaarana oli, että kyselynlaatijana ohjaan liikaa sitä, mitä vastaajat tulevat vastaamaan. Tämän takia Facebook-foorumin keskustelu pidettiin mahdollisimman avoimena, ja sähköiseen kyselylomakkeeseen lisättiin myös mahdollisimman paljon avoimia kysymyksiä. Vastausten analysointivaiheessa kuitenkin huomasi, että molemmista aineistoista nousi esiin samankaltaisia ajatuksia. Tutkimusmenetelmä ei siis vaikuttanut vastausten sisältöön.

Facebook-foorumilla yhdeksi isoksi teemaksi nousi tulkkien sijoittuminen näyttämöllä. Monen mielestä tulkkien sijoittuminen lavan reunalle tai sen viereen on hyvä vaihtoehto, mutta teatterin ollessa iso, saattaa olla vaikeaa yhdellä silmäyksellä seurata molempia, sekä näytelmää että tulkkeja. Vastauksista selvisi, että yksi unelmatilanne olisi, jos tulkit voisivat olla lavalla näyttelijöiden vieressä ja viittomakielinen katsoja pystyisi yhdellä silmäyksellä seuraamaan näytelmää, sekä tulkkausta. Facebook-foorumin vastaajat ovat kaikki sitä mieltä, että tämä voisi toimia hyvin. Myös sähköisen kyselylomakkeen vastauksissa mainittiin varjotulkkaus. Tulkkien kokemus näyttelemisestä koettaisiin varjotulkkauksessa hyväksi.

Teatteritulkkaus eroaa tavallisesta viittomakielentulkkauksesta, vaikka ne sisältävätkin paljon samoja elementtejä. Viittomakielentulkki on molemmissa tilanteissa kommunikaation ja viestin välittäjä. Sähköisestä kyselylomakkeesta ja Facebook-foorumilta käy ilmi, että viittomakielisten mielestä teatteritulkillla tulee olla ammattitai-

toa ja kokemusta teatteritulkkauksesta, jotta teatterielämäyksestä tulisi onnistunut. Gebronin (2000, 10) mukaan teatteritulkilla tulisi olla hyvät esiintymistaidot, taitoa analysoida ja kääntää näytelmiä ja teatteriterminologian tulisi olla myös hallussa. Hyvän teatteritulkkin tulee olla myös kiinnostunut teatterista ja tuntea olonsa mukavaksi näyttämöllä. Voi olla, että joidenkin mielestä esimerkiksi teatteriyleisön edessä oleminen voi tuntua jo jännittävältä. Hyvän teatteritulkkin pitää kuitenkin tuntea olonsa luontevaksi yleisön edessä. Tulkkin täytyy myös opetella käsikirjoitus, tutustua roolihenkilöihin ja harjoitella tulkkausta lyhyen ajan sisällä. Vaikka tulkeilla olisikin aikaa harjoitella tulkkausta, ei se tarkoita että teatteritulkkaus olisi etukäteen harjoiteltua simultaanitulkkausta. Aivan kuten näyttelijän, teatteritulkkin tulee olla valppaana ja osata vastata yllättäviinkin tilanteisiin esityksen aikana. Jotta tämä onnistuu, tulkilla täytyy olla heittäytymiskykyä ja jonkinlainen kuva teatterimaailmasta. (Rocks 2012, 72-76; Gebron 2000, 7-10.)

Kyselystä ja Facebook-foorumilta yhdeksi tärkeäksi teemaksi nousi myös tulkkien eläytyminen näytelmän tulkkaukseen. Teatteritulkkauksessa eläytyminen on tärkeää, sillä viittomakielellä eleillä ja ilmeillä on suuri merkitys ja ne voivat myös muuttaa asian merkitystä. Teatteritulkkauksessa eleiden pitää olla myös suuria, jotta ne näkyvät katsomoon asti. Tulkilla tulee olla uskaltautumista heittäytyä tilanteeseen. Teatterissa näyttelijät ovat kuitenkin pääosassa, eivätkä tulkit saa eläytymisellään loistaa heidän yli. Tulkkin täytyy muistaa, että vaikka eläytyminen ja esiintymistaidot teatteritulkkauksessa ovat tärkeitä, on tulkki tilanteessa kuitenkin tulkkaamassa näytelmää viittomakieliselle yleisölle ja mahdollistamassa heillä näytelmän saavutettavuuden. (Humbrey ym. 2007, 371.)

Viittomakielinen teatteriyleisö haluaa siis ammattitaitoisia teatteritulkkeja. Myös varjotulkkaus kiinnostaa viittomakielistä yleisöä, varjotulkkauksen helpon seurattavuuden takia. Suomessa tulkeilla ei ole teatteritulkkauksen koulutusta, eikä varjotulkkausta ole teattereille tehtyjen kartoitusten perusteella ainakaan paljoa järjestetty (Piirainen & Rytönen 2009; Suomen Teatterit ry & Kulttuurilla kaikille -palvelu 2012). Tulkkien teatteritulkkaustaidot kehittyvät siis työelämässä teatteritulkkauksia tekemällä. Tulkeilta kuitenkin vaaditaan suuri määrä ammattitaitoa ja heittäytymiskykyä teatteritulkkauksen saralla. Ehkä tulevaisuudessa teatteritulkkien kouluttaminen olisi yksi keino parantaa teatteritulkkauksen laatua ja viittomakielisen teatteriyleisön tyytyväisyyttä.

Kyselyssä myös selviää, että teatteriesityksen suosio vaikuttaa myös valintaan lähteä katsomaan viittomakielelle tulkattua teatteria. Yksi vastaajista myös mainitsee, että erilaiset mainokset esityksestä voisivat innostaa viittomakielisiä asiakkaita katsomaan esityksiä. Myös teattereiden esteettömyyskartoituksesta (Suomen Teatterit ry & Kulttuuria Kaikille –palvelu 2012) selviää, että kyselyyn vastanneista 51:stä teatterista 73% ei ollut mainostanut tulkattuja tai tekstitettyjä esityksiään erityisellä tavalla. Esitysten mainostaminen ja markkinointi olisi kuitenkin tärkeää, jotta ne tavoittavat viittomakielisen yleisön. Tulkattujen teatteriesitysten anti ei saisi myöskään rajoittua ainoastaan pääkaupunkiseudulle vaan niitä tulisi tarjota muualla Suomessa.

Tuloksista voi päätellä, että vaikka kaikki eivät halua mennä katsomaan viittomakielelle tulkattua teatteria, on kuitenkin paljon viittomakielisiä henkilöitä, jotka haluavat ja joiden mielestä teatteritulkkausta tulisi kehittää. Taiteen ja teatterin kokeminen on aina yksilöllistä ja se mikä toimii toiselle ei välttämättä toimi toiselle. Sama pätee osittain myös tulkkaukseen. Esimerkiksi se, mihin tulkit ovat sijoittuneena ei aina sovi kaikkiin esityksiin eikä jokaiselle katsojalle. Teatterissa on sanontana ”moka on lahja”. Sanonnan ydin on se, ettei virheitä kannata pelätä, vaan niistä aina oppii jotain. Tätä sanontaa voisi mielestäni soveltaa myös teatteritulkkaukseen. Teattereiden ei kannata pelätä uuden kokeilemistä. Esimerkiksi varjotulkkauksen kokeilu olisi kyselylomakkeen ja Facebook-foorumien vastaajien mielestä toivottavaa ja vastaajilla on siitä todella hyviä kokemuksia. Varjotulkkaus olisi myös jatkotutkimusaiheena mielenkiintoinen; kuinka varjotulkkaus toimii käytännössä ja olisiko teatterit halukkaita toteuttamaan varjotulkattun esityksen. Kokeilemalla uutta on hyvä alkaa kehittämään toimivampia tapoja parempaan viittomakielelle tulkattuun teatteriin.

LÄHTEET

- Enqvist, Eero 2011. Teatteritulkkauksen lyhyt oppimäärä. Viitattu 8.4.2016
http://www.cultureforall.info/doc/tutkimukset_ja_raportit/artikkeli_teatteritulkkauksen_lyhyt_oppimaara.pdf
- Gebron, Julie 2000. Sign the speech - An Introduction to Theatrical Interpreting. Hillsboro: Butte Publications.
- Gerkman, Heidi & Yrttiaho, Emma 2016. Kokoperheen elokuvan tulkkaus – Mitä asiakas arvostaa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Haapajoki, Elisa 2010. Baal –Teatteritulkkaus viittomakielisen kuuron katsojan silmin. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2013. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Holopainen, Hanna & Saviniemi, Anni 2015. Kielellinen saavutettavuus HELsign - viittomakielisen kulttuurin tapahtumassa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Humphrey, Janice & Alcorn, Bob 2007. So You Want to Be an Interpreter? An Introduction to Sign Language Interpreting. Fourth Edition. H&H Publishers Amarillo, Texas.
- Kulttuuria kaikille –palvelu 2016. Mitä on saavutettavuus? Viitattu 8.4.2016
http://www.kulttuuriakaikille.info/saavutettavuus_mita_on_saavutettavuus
- Kuulokynnys 2016. Teatteritekstitys. Viitattu 19.4.2016
<http://www.kuulokynnys.fi/kuulokynnys/viestinta/teatteritekstitys/>

- Kuurojen Liitto & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010. Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma. Vantaa: Multiprint. Viitattu 8.4.2016
http://scripta.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk15/Viittomakielten_kielipoliittinen_ohjelma.pdf
- Kuurojen Liitto 2016. Viittomakieliset. Viitattu 6.4.2016
<http://www.kuurojenliitto.fi/fi/viittomakielet/viittomakielet-ja-viittomakieliset#.Vp4V1xGgf88>
- Kvarme, Torunn & Navelsaker, Sonja & Stadshaug, Linda 2002. Performance Interpreting – A piece of art? Eng. Goborg, Kathrine & Forsgren, Goran. EFSLI Conference Oslo.
- Kähkönen, Kirsi 2009. Erilaiset yleisöt teatterissa. Seminaari-raportti. Viitattu 11.4.2016
http://www.kulttuuriakaikille.fi/doc/tutkimukset_ja_raportit/erilaiset_yleisot_teatterissa.pdf
- Kähkönen, Kirsi 2011. Kuulovammaisten ihmisten kokemuksia teatteripalveluiden käyttäjinä. Viitattu 8.4.2016
http://www.cultureforall.info/doc/tutkimukset_ja_raportit/artikkeli_kuulovammaisten_ihmisten_kokemuksia_teatterit.pdf
- Kähkönen, Kirsi 2012. Vammaisten ihmisten kokemukset taide- ja kulttuuripalvelujen käyttäjinä. Helsinki: KEHYS
- Laki vammaisten henkilöiden tulkkaukspalvelusta 11.2.2010/133. Valtion säädöstietopankki Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 27.4.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100133?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20vammaisten%20henkilöiden%20tulkkaukspalvelusta>

Linnapuomi, Aura & Paqvalén, Rita & Salovaara, Sari & Turpeinen, Iida 2014. Teatteria kaikille! Opas teattereille saavutettavaan toimintaan. Kulttuuria kaikille -palvelun julkaisuja 1/2014. Helsinki: aDigi Oy.

MOT kielikone. Viitattu 11.4.2016

<https://mot.kielikone.fi/finelib/netmot.shtml>

Oikeusministeriö 2016. Viittomakielisten oikeuksia edistävä viittomakielilaki voimaan toukokuun alusta. Viitattu 8.4.2016

<http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2015/04/viittomakieli-stenoikeuksiaedistavaviittomakielilakivoimaantoukokuunalusta.html>

Piirainen, Eliisa & Rytönen, Milla 2009. Kohti kaikille kuuluvaa teatteria - Haastattelututkimus teattereiden halusta ja mahdollisuuksista tuottaa esteetöntä teatteria viittomakielisille. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Riimala, Martta & Vihersaari, Venla 2015. Se parhaiten nauraa, joka viimeksi nauraa? : Tapaustutkimus suomalaiselle viittomakielelle tulkatusta stand up – komiikkaesityksestä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Rocks, Siobhán 2011. The Theatre Sign Language Interpreter and the Competing Visual Narrative: the Translation and Interpretation of Theatrical Text into British Sign Language. Teoksessa Roger Baines, Cristina Marinetti & Manuela Per-teghella (toim.) Staging and Performing Translation – Text and Theatre Practice. London: the Copyright Licensing Agency, 72 – 86

Salmi, Eeva & Laakso, Mikko 2005. Maahan lämpimään. Suomen viittomakielisten historia. Helsinki: Kuurojen Liitto ry.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. Valtion säädöstietopankki Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 27.4.2016.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=suomen%20perustuslaki>

Suomen Teatterit ry & Kulttuuria kaikille –palvelu 2012. Teattereiden esteettömyyskartoitus 2012 Kyselyn tulokset. Viitattu 8.4.2016

http://www.suomenteatterit.fi/wp-content/uploads/2013/06/teattereiden_esteettomyyskartoitus_2012.pdf

Suomen Viittomakielentulkit ry 2016a. Ammatti. Viitattu 19.4.2016

<http://www.tulkit.net/ammatti>

Suomen Viittomakielentulkit ry 2016b. Tulkkauspalvelu. Viitattu 5.1.2016

<http://www.tulkit.net/tulkkauspalvelu>

Suomen YK-liitto 2015. YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja. Viitattu 8.4.2016

http://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/vammaisten_oikeudet_2016_net.pdf

Teatteri Totti 2016. Teatteri Totista. Viitattu 8.4.2016

<http://www.teatteritotti.fi/teatteri-totista/>

Tiittula, Liisa 2013. Teatteritekstityksen tutkimuksia. Helsingin yliopisto.

United Nations Human Rights – Office of the High Commissioner 2016. Universal Declaration of Human Rights. Viitattu 8.4.2016

<http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=fin>

Viittomakielilaki 10.4.2015/359. Valtion säädöstietopankki Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 27.4.2016.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150359?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20vammaisten%20henkiloiden%20tulkkauspalvelusta>

LIITTEET

LIITE 1

Onnistunut viittomakielelle tulkattu teatteriesitys – ajatuksia viittomakieliseltä teatteriyleisöltä teattereille

Tämä opas on tehty *Viittomakielelle tulkattu teatteri – tulkkausta seuraavan teatteriyleisön toiveita ja tarpeita* –opinnäytetyön produktina. Tutkimuksen aineisto on kerätty opinnäytetyötä varten perustetulta Facebook-foorumilta ja sähköisen kyselylomakkeen kautta tammihelmikuussa 2016. Facebook-foorumille vastasi yhteensä kolme henkilöä. Vastaukset olivat videomuodossa (3kpl) ja tekstimuodossa (1kpl). Sähköiseen kyselylomakkeeseen vastasi yhteensä 10 henkilöä. Tutkimuksesta saamia tuloksia ei voi yleistää, sillä otanta on pieni. Tuloksista kuitenkin näkee mitä tutkimukseen osallistuneet henkilöt toivovat teatteritulkkaukselta.

Oppaaseen on koottu ajatuksia ja vinkkejä viittomakielelle tulkatusta teatterista, jotka ovat teatterin näkökulmasta olennaisia.

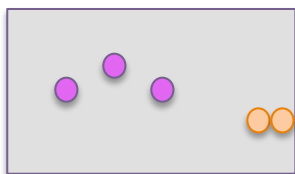

Opiskelijatyönä toteutettu viittomakielelle tulkattu Uusioperh(s)e –näytelmä 8.10.2015 Kuva: Suomen Komediateatteri

Tulkkien sijainti näyttämöllä

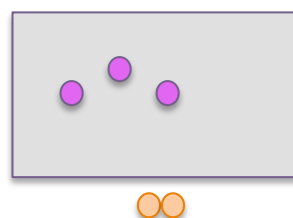
Tulkit voivat olla sijoittuneena esimerkiksi:

näyttämön sivuun

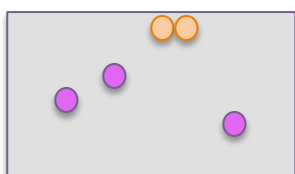
yleisö

korotetun näyttämön eteen/alle

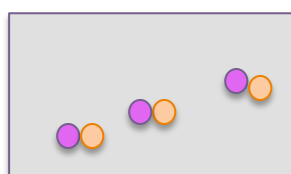
yleisö

näyttämön taka-alalle (korokkeella)

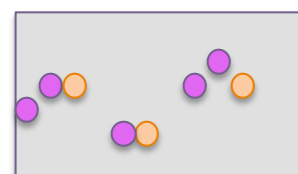

yleisö

näyttelijöiden viereen (varjotulkkaus)

yleisö

yleisö

● näyttelijä ● tulkki

Huomioita tulkkien sijainnista

- On tärkeää huomioida, että tulkausta seuraava yleisö pystyy yhdellä silmäyksellä näkemään sekä näyttämön että tulkit.
- Muun muassa teatterin koko vaikuttaa siihen, mikä on paras sijainti tulkeille. Pienessä teatterissa tulkkien sijainti näyttämön sivulla voi toimia hyvin, mutta mitä isompi teatteri on sitä enemmän tulkausta seuraava yleisö joutuu kääntämään päätään tulkkien ja näyttämön välillä.
- Tulkkeja voi myös olla useampi kuin kaksi. Tämä voi selkeyttää tulkkien roolijakoa, eli sitä kuka tulkaa ketä roolihenkilöä, ja sen ymmärrettävyyttä.

- Varjotulkkausta toivotaan enemmän.
 - Varjotulkkauksella tarkoitetaan sitä, että tulkki liikkuu näyttelijän/näyttelijöiden vierellä ikään kuin varjona. Yksi tulkki voi tulkata joko yhtä tai useampaa roolihenkilöä.
 - Kyselyyn vastanneilla henkilöillä, jotka ovat nähneet varjotulkkausta, on varjotulkkauksesta todella hyviä kokemuksia.
 - Näytelmän ja tulkkauksen seuraaminen on helppoa ja näytelmän kulkuun on helppompi eläytyä.
 - Varjotulkkaus vaatii tiivistä yhteistyötä teatterin ja tulkkien välillä.
- Näkyvyyden tulee olla hyvä.
 - Tulkit voivat seistä esimerkiksi korokkeen päällä.
 - Näkyvyyteen vaikuttavat myös esimerkiksi tulkkien vaatetus ja valaistus

Tulkkien valaistus ja vaatetus

- Tummat vaatteet ovat monesti hyvät, mutta tulkeilla ei aina tarvitse olla hautajaisten mustaa päällä.
- Vaatetuksessa on vältettävä kuvioita ja heijastavia pintoja, sillä ne saattavat häiritä tulkkauksen seuraamista ja rasittaa silmiä.
- Tulkkien käsien on erotuttava tulkkien vaatetuksesta ja taustasta, jonka edessä tulkit tulkaavat.

Viittomakielelle tulkattujen esitysten mainostaminen

- Viittomakieliselle yleisölle kohdennettua mainontaa toivotaan lisää. Mainokset voivat innostaa viittomakielisiä lähtemään teatteriin.
- Mainonnassa otettava kohdeyleisö ja viittomakieli huomioon.
- Hyvää palautetta saaneita teatteriesityksiä mennään mielellään katsomaan.

Muuta

- Mitä viittomakieliset haluavat nähdä teatterissa (top3)
 1. Komedial
 2. Draama
 3. Stand up

Teatterin ja tulkkien yhteistyö on tärkeää. Tulkkien pitäisi päästä katsomaan tulkattava näytelmä ennakkoon ja harjoitella tulkkausta, jotta tulkkaus sujuisi paremmin.

- Teatterin kautta järjestetty tulkkaukset on usein laadultaan parempaa, kuin jos viittomakielinen henkilö tilaa itse tulkin teatteriin. Tämä johtuu siitä, että teatterin kautta tilatut tulkit pystyvät valmistautumaan pidempään.
- Tulkkaukset seuraavan yleisön tulisi itse saada päättää istumapaikkansa teatterissa.
- Tulkkaukset seuraavalla yleisöllä on vähemmän valinnanvaara valita sopiva päivä lähteä teatteriin, sillä tulkattujen esitysten tarjonta on pienempi kuin esitysten, joissa ei ole tulkkaukset.
 - Teatteri voisi tarjota viittomakielisille asiakkaille useampia päiviä tulkatuista esityksistä ja näistä vaihtoehdoista asiakkaat voisivat esimerkiksi oman ryhmän kanssa sopia sopivimman päivän.
- Viittomakielelle tulkattua teatteria toivotaan enemmän myös pääkaupunkiseudun ulkopuolelle.

LIITE 2

Viesti Facebook-foorumille

Hei!

Olen Saara Moisio ja opiskelen Humanistisessa ammattikorkeakoulussa (Humak) viittomakielentulkiksi. Opiskelen viimeistä vuotta ja teen opinnäytetyötäni. Opinnäytetyöni nimi on Viittomakielelle tulkattu teatteri – tulkausta seuraavan teatteriyleisön toiveita ja tarpeita.

Selvitän opinnäytetyössäni, mitä viittomakielinen yleisö haluaa teatteritulkkaukselta, millainen on hyvä ja toimiva viittomakielelle tulkattu esitys, millaisia esityksiä kannattaa toteuttaa tulkattuna ja miten tulkin läsnäolo vaikuttaa katsojan näkökulmasta esitykseen.

Tällä Facebook-foorumilla voi vapaasti keskustella teatteritulkkauksesta. Voit lähettää vastauksesi viitottuna tai kirjoitettuna. Jos et halua osallistua keskusteluun foorumilla, voit myös vastata sähköiseen kyselylomakkeeseen. Linkki kyselylomakkeeseen: <https://www.webropolsurveys.com/S/9ADDCB0DD9B44591.par>

Koostan keskustelusta ja vastauksista yhteenvedon, jota esimerkiksi teatterit ja viittomakielentulkkit voivat jatkossa hyödyntää. Henkilöllisyyttäsi ei paljasteta opinnäytetyössä.

Facebook-foorumi ja kyselylomake sulkeutuvat 31.1.2016

Olen kiitollinen kaikista vastauksista!

Terveisin,

Saara Moisio

LIITE 3

Sähköinen kyselylomake

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

Kyselylomake

**Viittomakielelle tulkattu teatteri -
tulkausta seuraavan teatteriyleisön toiveita ja tarpeita**

Hei!

Opiskelen viittomakielentulkiksi Humanistisessa ammattikorkeakoulussa, Helsingissä. Teen opinnäytetyötäni aiheesta Viittomakielelle tulkattu teatteri - tulkausta seuraavan teatteriyleisön toiveita ja tarpeita. Opinnäytetyön lopputuotteena on opas, jota esimerkiksi teatterit ja viittomakielen tulkit voivat hyödyntää. Tämä kysely on täysin anonymi, eli henkilöllisyytesi ei paljastu. Kyselyyn vastaaminen vie muutaman minuutin.

Kiitos ajastasi!

Terveisin,
Saara Moisio

1. Ikä: *

- Alle 18
- 18-24
- 25-32
- 33-40
- 41-48
- 49-56
- 57-64
- yli 65

2. Oletko: *

- Kuuro/huonokuuloinen/kuuroutunut
- Kuuleva

3. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kuuleva, mikä on siteesi viittomakieleen? (voit valita useita vaihtoehtoja)

- Perheessäni on viittomakielisiä
- Lähipiirissäni (ei perhe) on viittomakielisiä
- Olen viittomakielen tulkki
- Olen viittomakielen tulkkiopiskelija
- Muu, mikä? _____

4. Kuinka usein käyt teatterissa? *

- En koskaan
- Vähemmän kuin kerran vuodessa
- Kerran tai kaksi vuodessa
- Kerran kuukaudessa
- 2-3 kertaa kuukaudessa
- Enemmän kuin kolme kertaa kuukaudessa

5. Millaista viittomakielelle tulkattua teatteria olet käynyt katsomassa? (voit valita useita vaihtoehtoja) *

- Komedia
- Draama
- Stand up
- Improvisaatio
- Ooppera
- Musikaali
- Muu, mikä? _____

6. Millaista viittomakielelle tulkattua teatteria kävisit mieluiten katsomassa? (voit valita useita vaihtoehtoja) *

- Komedia
- Draama
- Stand up
- Improvisaatio

- Ooppera
- Musikaali
- Muu, mikä? _____

7. Mitkä asiat vaikuttavat päätökseesi lähteä katsomaan viittomakielelle tulkattua teatteria?

1 ei vaikuta ollenkaan – 4 vaikuttaa todella paljon

	1	2	3	4
Tutut tulkit tulkkaamassa *	☐	☐	☐	☐
Tulkkien ammattitaito *	☐	☐	☐	☐
Esityksen tyyli (tyylilajeja ovat esim. komedia, draama...) *	☐	☐	☐	☐
Teatteriesityksen ajankohta *	☐	☐	☐	☐
Esityspaikka *	☐	☐	☐	☐
Myös muita tulkkausta seuraavia henkilöitä on tulossa katsomaan esitystä *	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? _____	☐	☐	☐	☐

8. Miksi tai miten kysymyksessä 7 valitsemasi asiat vaikuttavat päätökseesi lähteä katsomaan viittomakielelle tulkattua teatteria?

9. Mikä on mielestäsi tärkeää viittomakielelle tulkatussa teatterissa?

1 ei tärkeää – 4 erittäin tärkeää

	1	2	3	4
Tulkkien sijainti lavalla *	☐	☐	☐	☐
Tulkkien vaatetus *	☐	☐	☐	☐
Tulkkien eläytyminen näytelmään *	☐	☐	☐	☐
Tulkkien valaistus *	☐	☐	☐	☐
Tulkkien maskeeraus – ilmeiden näkyvyys *	☐	☐	☐	☐
Oman istumapaikan sijainti *	☐	☐	☐	☐
Näytelmän ajankohtaisuus *	☐	☐	☐	☐
Sanasta sanaan tulkkaminen *	☐	☐	☐	☐
Sisällön ja merkitysten tulkkaminen *	☐	☐	☐	☐
Musiikin tulkkaminen *	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? _____	☐	☐	☐	☐

10. Miksi kysymyksessä 9 valitsemasi asiat ovat joko tärkeitä tai ei-tärkeitä?

11. Mikä on mielestäsi tulkkien paras sijainti teatterissa? *

- Tulkit tulkkavat lavan sivussa/vieressä
- Tulkit tulkkavat lavan edessä (näyttelijöiden ”alapuolella”)
- Tulkit tulkkavat näyttelijöiden varjoina (seuraavat näyttelijöitä lavalla)

Muu, mikä? _____

12. Miksi kysymyksessä 11 valitsemasi tulkkien sijainti on mielestäsi paras?

13. Millanen vaatetus tulkeilla on mielestäsi paras?

- Ehdottomasti musta
- Joku tumma sävy
- Joku vaalea sävy
- Yhteneväinen näyttelijöiden vaatetuksen kanssa
- Vaatetuksella ei ole väliä
- Muu, mikä? _____

14. Miksi kysymyksessä 13 valitsemasi tulkkien vaatetus on mielestäsi paras?

15. Toteutetaanko viittomakielelle tulkattua teatteria mielestäsi

- Liian vähän
- Sopivasti
- Liian paljon

16. Millaisia toiveita sinulla on viittomakielelle tulkatusta teatterista?
